

BUITEN

12^E JAARGANG N^O. 33

ZATERDAG 17 AUGUSTUS 1918.

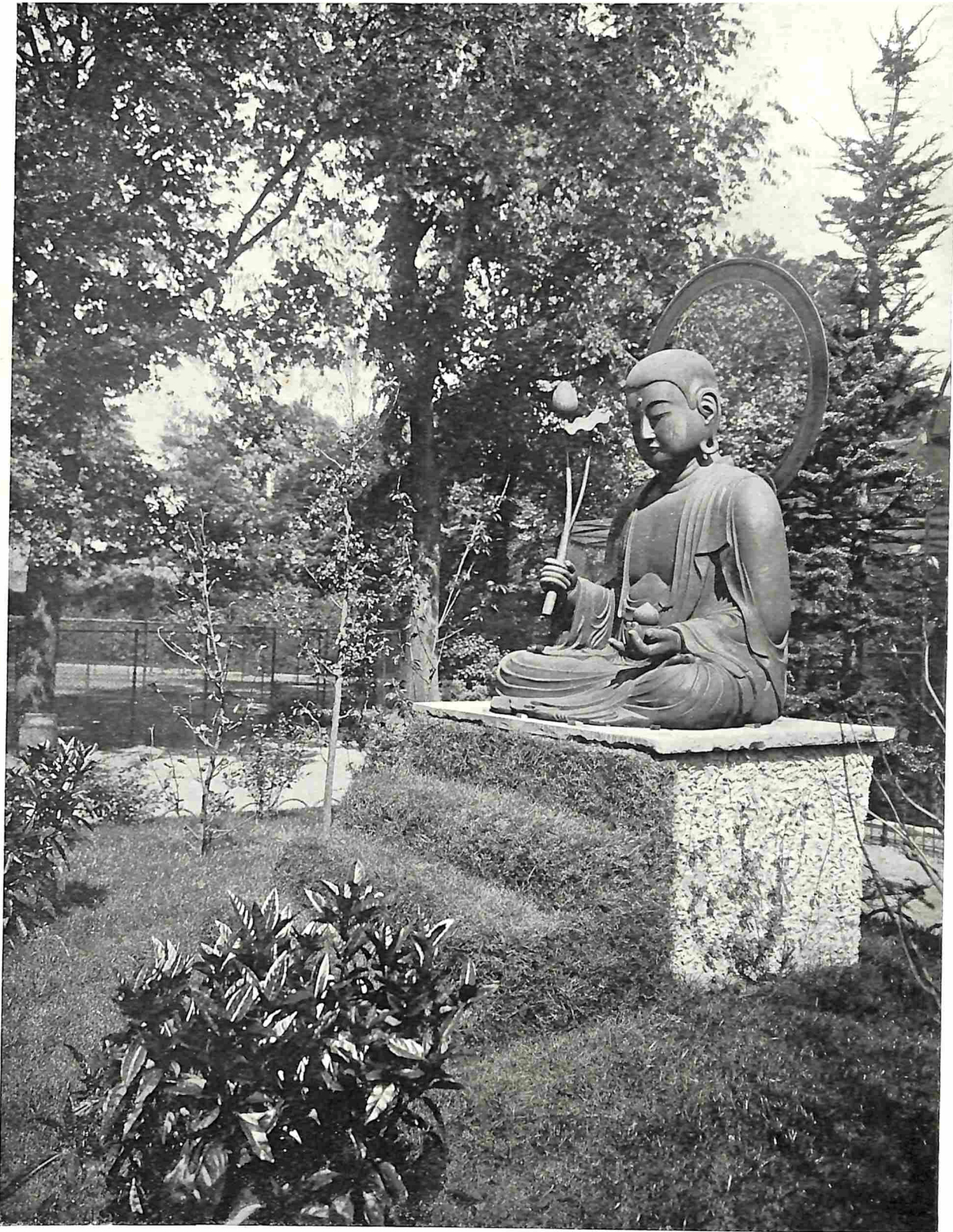

Foto C. Steenbergh.

DE BODHISATTWA KSHITIGARBHA IN „ARTIS”.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

DOLLY MICKLEHAM, DOOR ANTHONY HOPE (16) . . .	BLZ. 386
HET OOGSTJAAR, DOOR G.	„ 387
ONTVANGEN BOEKEN	„ 387
DE DOELENS TE AMSTERDAM, DOOR CORN. J. G., GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 388—391
BOERENVERTELSLS UIT HET LIMBURGERLAND, DOOR A. J. VAN BEURDEN.	BLZ. 390
DE BODHISATTWA KSHITIGARBHA IN „ARTIS” TE AM- STERDAM, DOOR A. F. J. PORTIELJE, GEÏLL.	BLZ. 385, 392
UIT HET ZIELELEVEN DER DIEREN, DOOR G. DE GRAAF BLZ. 392	
DE DAPPERE STIER, DOOR VAN MUYDEN, GEÏLL. BLZ. 393—395	
DE HEROVERING VAN ONS HUISELIJK GELUK. NAAR HET ENGELSCHE BEWERKT DOOR LENY GRONDEL—CHOTZEN BLZ. 394	
MANILLA-REIGER MET JONGEN IN „ARTIS”, ILLUSTRATIE „	396

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 25 cts.

L. S.

In vrouwen dat de oorlogstoestand in afzienbaren tijd een einde zou nemen, zijn wij tot heden niet overgegaan tot de noodzakelijke verhoging van den abonnementsprijs van dit blad.

Thans is langer uitstel voor ons echter onmogelijk en moeten wij den prijs brengen op fl. 10.—, fr. p. p. fl. 11.10, Buitenland fl. 13.90, ingaande met het tweede halfjaar, dat aldus fl. 5.— (resp. fl. 5.55 en fl. 6.95) zal kosten, slechts fl. 1.10 meer.

Wij zijn overtuigd dat onze abonné's tegen deze noodgedwongen prijsverhoging geen bezwaar zullen maken en wel in aanmerking willen nemen, dat zij tot onze schade veel te lang werd uitgesteld. Buitendien is deze kleine verhoging nog lang niet in verhouding tot onze meerdere kosten. Wij vermelden daartoe slechts dat het papier 6 maal zoo veel kost als vóór den oorlog en het drukken, brocheeren en de clichés 2½ maal, om over de overige meerdere kosten maar te zwijgen.

De uitgevers,
SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL.

DOLLY MICKLEHAM

(16)

DOOR ANTHONY HOPE.

XXI.

WAT GEWEEST KON ZIJN.

„Ik ben doodop!” kondigde hij aan.
„En de helft staat nu aan den eenen kant en de andere helft aan de overzij,” zei Dolly spijtig.
Plotseling kreeg ik een opwelling. Ik sprong overeind, zette mijn stroehoed op, wierp mijn jas uit, wandelde de zon in en begon de bloempotten over het breede terras te dragen. Archie lachte, Dolly uitte een lichten kreet en Nellie Phaeton riep: „Grote goedheid, waar doet hij dat voor?” Maar ik liet mij niet van mijn plan afhouden. Daar klonk de bel voor de lunch. Juffrouw Phaeton, met de zweep en het twijn in de hand, liep het huis in. Archie volgde haar en merkte in het voorbijgaan op, dat hij hoopte dat ik het niet warm zou vinden. Ik ging voort de bloempotten over te dragen. Ze waren heel zwaar. Ik brak er twee, maar ging door. Nu zette Dolly de parasol op en kwam uit de schaduw om toe te kijken. Ze stond een paar minuten en zei toen:

„Wel, zou je denken dat het je bevallen zou, mijnheer Carter?”

„Wacht tot ik klaar ben,” zei ik, met de hand wuivend.

Tien minuten later was ik met mijn werk gereed. Hijgend en warm zocht ik de schaduw, wierp mij weder op den dekstoel en stak een sigaret op.

„Ik denk toch, nu ik het nog eens overzie, dat ze aan den anderen kant beter stonden,” zei Dolly peinzend.

„Natuurlijk doe je dat,” zei ik wellevend, „dat had je me niet behoeven te zeggen.”

„Misschien wil je ze wel weer terugbrengen,” stelde ze voor.

„Nee,” zei ik. „Ik heb genoeg gedaan om den indruk te vestigen.”

„En hoe beviel het je?”

„Het was,” zei ik, „in zekeren zin een prettige illusie.” En ik trok mijn schouders op en blies een kringetje rook.

Tot mijn groote veldoening toonde Dolly eenige teleurstelling toen ze vroeg:

„Waarom zeg je „in zekeren zin?”

„Omdat, niettegenstaande het tijdelijk genoegens dat ik smaakte door mij een getrouwd man te gevoelen, ik toch het denkbeeld niet kon verbannen dat we op den duur niet bij elkander zouden passen.”

„O, dacht je dat?” zei Dolly, weer glimlachend.

„Ja, dat moet ik bekennen,” zei ik. „Maar de schuld, dat weet ik wel, zou bij mij liggen.”

„Daar ben ik zeker van,” zei Dolly.

„Maar het feit is dat ik niet kan leven in te hooge sferen. De verdunning van de zedelijke atmosfeer.”

„Och, gebruik toch niet al die groote woorden.”

„Wel, om het dan duidelijk te zeggen,” zei ik, met een aangename glimlach, „ik voelde al dien tijd, dat Mevr. Hilary tegood voor mij zou zijn.”

Het gebeurt niet dikwijls dat het mijn nederig lot ten deel valt Lady Mickleham uit haar kalmte op te schrikken. Maar nu zat ze recht in haar stoel met hooggekleurde wangen en haar oogleden vielen niet langer neer in indolente *insouciance*.

„Mevr. Hilary!” zei ze. „Wat heeft Mevr. Hilary....?”

„Ik dacht werkelijk,” zei ik, „dat je wel begreep wie het onderwerp van mijn proefneming was.”

Dolly keek mij aan. Ik geloof dat ik er zoo onschuldig mogelijk uitzag.... en ik ben er natuurlijk zeker van, dat haar gelaat alleen verwondering te kennen gaf.

„Ik meende,” zei ze na een pauze, „dat je aan Nellie Phaeton dacht.”

„C, nu begrijp ik het,” riep ik, glimlachend. „Overigens een heel natuurlijke vergissing.”

„Zij dacht het ook,” ging Dolly voort, op haar lip bijtend.

„Werkelijk, deed ze dat?”

„En ik weet zeker dat ze het erg onaangenaam zou vinden, als ze meende dat je aan Mevr. Hilary had gedacht.”

„Om de waarheid te zeggen,” merkte ik op, „ze begreep in het geheel niet, wat ik deed.”

Dolly leunde achterover. Een lichte rimpel lag nog op haar voorhoofd. Ze liet haar hoed slingeren op haar voorvinger en keek mij aan. Onmiddellijk richtte ik mijn blik op de takken boven mijn hoofd.

„We konden wel gaan lunchen,” zei Dolly.

„Dat ben ik volkomen met je eens,” stemde ik lachend toe. We gingen in den zonneschijn en kwamen bij de potten. Plotseling zei Dolly:

„Ga terug en neem weer plaats, mijnheer Carter.”

„Ik wil mijn lunch hebben,” waagde ik op te merken.

„Doe wat ik je zeg,” zei Dolly, met den voet stampend. Hierdoor geïntimideerd keerde ik terug en strekte me opnieuw op den dekstoel uit.

Dolly ging naar een bloempot. Ze bukte, spande haar kracht in, tilde hem op en droeg hem, niet zonder inspanning, over het terras. Dat deed ze nog eens. Ik rookte en keek toe. Ze tilde een derden pot op maar liet hem halverwege vallen. Toen de ene hand met de andere afstofferend kwam ze langzaam in de schaduw terug en ging zitten. Ik maakte geen enkele opmerking. Dolly keek mij aan.

„Wel?” zei ze.

„Vrouw.... vrouw.... vrouw!” zei ik droevig.

„Moet ik er nog meer dragen?” vroeg Dolly op een nederig protesteerenden toon.

„Mevr. Hilary,” begon ik, „is een buitengewoon bekoorlijke...”

Dolly stond met een zucht op.

„Wat ga je doen?” vroeg ik.

„Nog meer potten,” zei Dolly, tegenover mij staande. „Ik moet voortgaan, zie je.”

„Tot hoelang, Lady Mickleham?”

„Tot je de waarheid zegt,” zei Dolly, plotseling in den lach schietend.

„Vrouw.... vrouw.... vrouw!” zei ik opnieuw. „Laat ons gaan lunchen.”

„Ik ga de potten overdragen,” zei Dolly. „Het is verschrikkelijk heet, mijnheer Carter.... en kijk mijn arme handen eens!” Ze hield ze mij voor.

„Lunch!” zei ik.

„Potten!” zei Dolly met groote vastberadenheid.

Het venster van de eetzaal ging open en Archie stak er zijn hoofd uit.

„Maak jelui toch wat voort,” riep hij, „alles wordt koud.” Dolly wierp een smeekenden blik op mij.

„Wat ben je toch stijfhoofdig!” zei ze. „Je weet heel goed....” Ik wandelde op in de richting van het huis.

„Ik ga lunchen,” zei ik.

„Vraag ze om wat voor me te bewaren,” zei Dolly, terwijl ze de mouwen van haar kleed opsloeg tot boven de polsen.

„Het is in hooge mate unfair,” zei ik verontwaardigd.

„Daar geef ik niet om,” zei Dolly, zich bukkend om een pot op te tillen.

Ik zag hoe zij zich moest inspannen om hem op te lichten. Ze had den grootsten en zwaarsten uitgezocht, ze zuchtte zwakjes en hijgde zwakjes. Ze keek ook naar haar handen en hield ze voor mij op om de bruine lijnen te zien afsteken tegen het roze-rood. Ik stak de handen in mijn zakken en zei met den grootsten tegenzin, terwijl ik mij naar het huis keerde:

„Goed dan. Het was Mevr. Hilary niet.”

Dolly rees overeind, greep mij onder den arm en rende met mij naar het huis.

„Mijnheer Carter,” riep ze, „wou blijven voor die ellendige potten. Hij heeft ze alle overgebracht op twee na, maar hij heeft er drie gebroken. Is hij geen domoor?”

„Je bent een ouwen ezel, Carter,” zei Archie.

„Ik geloof dat je gelijk hebt, Archie,” zei ik.

XXII.

EEN NOODLOTTIGE HINDERPAAL.

„Ik kan maar nooit ontdekken,” merkte ik op (Lady Jane aansprekend), „waarom de vrouwen niet op mij verlieven. Ik ben alles wat een man moet wezen en nog een groot aantal dingen die hij niet moet wezen.”

Lady Jane tracht altijd beleefd te wezen.

„Misschien is het goed dat je het niet ontdekt,” opperde ze na een oogenblik nadenken.

„Die opvatting aanvaard ik,” zei ik. „Het zal de meest stijve begroeting kruiden.”

„Het zal maken dat je heel dwaze dingen doet,” merkte Dolly op, met het voorkomen van iemand, die er ondervinding van heeft.

Lady Jane zag er peinzend uit. „Mama zegt,” ging ze voort, „dat de liefde komt met het huwelijk.”

„Ja, gewoonlijk wel,” stemde ik toe. „Hoewel,” voegde ik er bij, mij tot Dolly richtend, „je met zijn drieën in een brougham niet erg gemakkelijk zit, zie je.”

„Men moet hem soms wel uitnoodigen,” mompelde Dolly.

„O, maar ik weet zeker, dat Mama bedoelde...”

„Mama bedoelde dat je aan 't flirten was geweest met den hulpprediker, Jane.”

„Dorothea-lief!” stamelde Lady Jane.

„Het geheim van de liefde ligt, geloof ik, in onzelfzuchtigheid.” (Ik uitte deze veronderstelling bij wijze van proef.)

„Dat is de reden, dat Archie zoo'n goed echtgenoot is,” zei Dolly.

„Maar het moet natuurlijk van beide zijden komen, Lady Mickleham.”

„O nee, dat is vervelend. Het is net als bij het binnengaan van een deur... niemand wil eerst.”

„Dat is waar. Je verspilt je tijd om verlof te krijgen voor wat je niet wenscht te doen; en de andere partij doet hetzelfde.”

„Mijnheer Shenton zegt dat het vermogen om te sympathiseeren er het ware geheim van is.” Mijnheer Shenton, laat mij dat even opmerken, is de hulppredikant.

Ik keek naar Dolly en schudde het hoofd; ze knikte goedkeurend. Dus aangemoedigd zei ik kalm:

„Het vermogen om te sympathiseeren heeft heel wat meer gezinnen verwoest dan... e... gezegend. Ik houd het er voor, dat het in dat opzicht nog gaat boven het Victoria-Kruis.”

„Ik geloof dat ik een man zou kunnen liefhebben alleen omdat hij goed is.”

„O, wat ben je toch een onmogelijk lievelingetje,” zei Dolly.

„Bovendien zou die arme Carter daar toch niets aan hebben.”

„Ik ben zoo erg slecht niet,” zei ik. „Kom, laten we mijn ondeugden eens nagaan...”

„Ik geloof dat ik vergeten heb die varen water te geven,” zei Lady Jane vrij plotseling.

„Er was eens een gouvernante...” begon ik, in de hoop Dolly met dat verhaal den tijd te korten. Lady Jane vertrok haastig.

„Ik ken die geschiedenis. Mevr. Hilary heeft ze mij verteld.”

„Ben jelui dan nu goed bevriend?”

„Niet bijzonder, maar men moet over iets praten. Daar was toen nog een ander meisje op je verliefd.”

„Waarom heb je me dat toen niet verteld? Ik zou er zoo van genoten hebben.”

„Ik moest je haar naam eigenlijk niet noemen.”

Ik hield me even stil.

„Nu dan, het was Agatha Hornton.”

„Dat is Agatha Martin.”

„Ik geloof dat ze Kapitein Martin maar gehuwd heeft omdat jij toch een hopeloos geval waart.” (Dolly scheen over het een of ander groote pret te hebben.)

„Men kan wel ongelukkig zijn, zonder dwaas te doen,” zei ik, vrij wrevelig. „Lieve hemel, na mij gekend te hebben, af te dalen tot...”

„Af te dalen? Ik heb niet gezegd dat ze je bepaald gevraagd heeft!”

„Ik wou dat je wat meer poëzie las. Je onwetendheid belemmert mijn conversatie zoo. Hield ze erg veel van me?”

„Ze vond je knap,” zei Dolly.

„Was het een *grande passion*?”

„O neen. Ze was heel netjes opgevoed. Maar ze aanbad je.”

„Ze was een lief meisje — een door en door lief meisje. Van

Martin heb ik nooit een hooge gedachte gehad. Een leelijke kerel ook.”

„Ze placht me erg met je te vervelen. Zie je, ik was haar intieme vriendin, en ze wist dat ze me vertrouwen kon.”

„Om haar niet te verraden?”

„Ja,” zei Dolly, den kleinen mopshond dien de admiraal van de vloot in de Stille Zuidzee haar kort geleden gezonden had, zachtjes streelend.

„Het is bewonderenswaardig zooals jelui vrouwen elkaar bijstaat,” merkte ik op. „Wat was het dat haar bijzonder in mij aantrok?”

„Dat kan ik waarlijk niet begrijpen,” zei Dolly „evenmin als ik begrijpen kan wat jou in... O, zou je even willen bellen? Het is Fushahima's theetijd.”

„Ik wou dat Fushahima de thee een minuut later gebruikte,” zei ik, terwijl ik gehoorzaamde. „Martin was een erg vervelende kerel, zie je.”

„Er schijnt iets te zijn dat je over Kapitein Martin aan het denken heeft gebracht.”

„Ik kwam ze allemaal tegen bij het terugkeeren uit de kerk (ik bedoel, zij kwamen uit de kerk terug) een paar Zondagen geleden. Er zijn er vier, niet waar?”

„Vijf. Drie meisjes en twee jongens.”

„En ze worden al groot ook, niet waar?”

„Mooie kinderen, mijnheer Carter,” merkte Dolly lachend op.

„Ze was zeker een knap meisje... in die dagen.”

„O, in die dagen!” mompelde Dolly met een toegevend lachje, een lachje dat beteekent: je kunt voortgaan als je wilt, maar wat je zegt is erg dwaas.

„Idyllisch geluk,” zei ik, weer plaats nemend, „valt slechts weinigen van ons ten deel, Lady Mickleham.”

„Och, men trouwt of zoo iets,” zie je.”

„Men heeft, natuurlijk, zijn carrière.”

„Archie is erg ingenomen met zijn betrekking als Onder Secretaris.”

„Ik mag dat niet begrijpen, maar ik wil het graag bewonderen. Waarom heeft het meisje mij niet aangemoedigd? Ik geloof dat ik dat alleen maar nodig had.”

„Wat bedoel je met aangemoediging?” vroeg Dolly, Fushahima aan de ooren trekkend; ze weet altijd de artistieke waarde van de dierlijke schepping op prijs te stellen.

„Wat ik er mee bedoel is te kennen geven, maar op een kiesche wijze, dat ik de eenige man op de wereld was, waar ze om gaf of ooit om zou geven. Was het dat niet, wat je er ook altijd mee bedoelde, Lady Mickleham?”

„Je kunt Fushahima meenemen, Pattern,” zei Dolly.

„Ja mylady.”

„En geef haar niet te veel room in de melk.”

„Heel goed, mylady.”

„Wat zei je ook weer, mijnheer Carter?”

„Ik ben het vergeten, mylady.”

(Wordt vervolgd).

HET OOGSTJAAR.

Een meer dan 3000 jaren oud Chineesch gedichtje ziet in breede visie den gang van het jaar voor den landbouwer, eeuwig nieuw onderwerp voor den dichter van alle tijden:

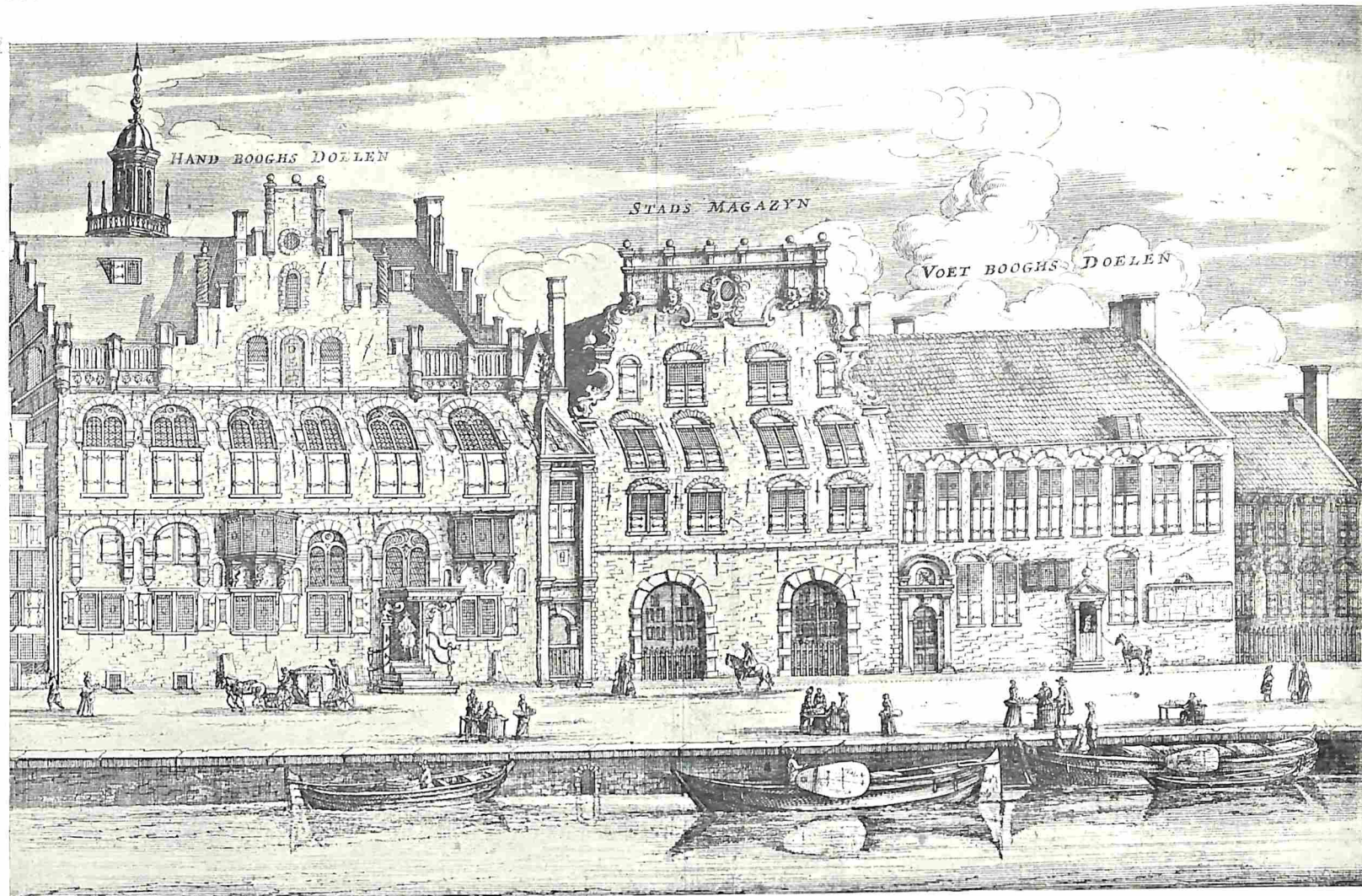
't Zaad wordt aan de aard vertrouwd,
Dat de kiem des levens houdt.
Rijen spruiten uit de voren,
Hoog en stevig rijst het koren.
Akkers staan vol veldgewas,
Wieders werken, tot alras
Maaiers komen, breede scharen,
Die den rijken oogst vergaren.
Zegen kroont dan vliet en zorgen:
Schoof en stapel wordt geborgen.

G.

ONTVANGEN BOEKEN.

D. J. VAN DER VEN. Ons mooie Nederland. Limburg, door dr. Felix Rutten. Meulenhoff-editie.

Een nieuw deeltje van deze onder leiding van den heer van der Ven staande serie, ditmaal geschreven door den warmen vriend en goeden kenner van Limburg, dr. Felix Rutten, die in geestdriftige bewoordingen spreekt over dit Hollandsch Italië, zooals hij zijn geliefd gewest noemt, en achtereenvolgens het minder bekende noorden, de korenrijke vlakte van Midden-Limburg, de streek der „zingende” heuvels en het Geuldal met omgeving, en ten slotte Maastricht, de oude hoofdstad, behandelt. De schrijver slotte hier en daar nuchteren Noordelingen ietwat tē uitbundig voorkomen, niet te ontkennen valt, dat de somtijds tot verukking stijgende liefde, waarmee dr. Rutten in proza en poëzie de zuidelijkste onzer provincies bezingt, veelal verkwikkend aandoet en verlangen wekt naar nadere kennismaking met de oorden waarvan hij vertelt. Het is jammer, dat niet alle afbeeldingen de lieflijke schoonheid van het landschap gelukkig weergeven. Met dat al is er zooveel goeds en aantrekkelijks in het boekje, dat wij onzen lezers gaarne in overweging geven zich ook dit deeltje aan te schaffen.

DE DOELENS TE AMSTERDAM.
 HANDBOOGSDOELLEN, STADS-ARTILLERIEMAGAZIJN EN VOETBOOGSDOELLEN IN DE ZEVENTIENDE EEUW.
 Naar de gravure uit Dapper.

DE DOELENS TE AMSTERDAM.

I. HAND- EN VOETBOOGSDOELLEN.

ALS wij den naam Doelen uitspreken, dan roepen wij daarmee een kleurrijk schimmenspel op, dat uit de veertiende tot de zeventiende eeuw in telkens wisselend gewaad en bewapening ons geestesoog voorbijtrekt. Dan denken wij aan het krachtige heldentijdperk terug, waarin de steden uit haar gewapende burgerij de voornaamste en vaardigste poorters uitlazen tot een voortdurend schut, omde stad, als Vondel zegt:

tegens 't overvallen
 Van laege of uiterlijk geweld
 Te veiligen, en af te keeren
 Als 't goet, en bloet, en vryheydt gelt.

Maar we willen ons niet laten verleiden om veel te spreken over het aantrekkelijk onderwerp: de schutterijen, waarover een voldoende uitgebreide literatuur bestaat, en ons bezig houden met de Doelens, 1) de fraaie gebouwen die Amsterdam in vorige eeuwen onder dezen naam gekend heeft, al zal het moeilijk zijn die gebouwen voortdurend te beschouwen los van de beweeglijke en krijgshaftige stoffage.

Amsterdam kent twee Doelenstraten, die den oudsten en den laatsten Doelen in de herinnering trachten te doen voortleven. De eene is aangelegd dwars door de terreinen die tusschen 1382 en 1394 door den oudsten Doelen werden ingenomen en die zich uitstrekten langs den Oudezijds Achterburgwal van de Prinsenhofsteeg tot benoorden de Oude Doelenstraat en van de omliggende erven gescheiden was door een sloot, die midden tusschen den Voor- en Achterburgwal doorliep. Het schuttersgild had den grond in eeuwige erfpacht overgenomen van den rijken eigenaar Pieter Jacobsz., onder bepaling dat deze grond nummer tot iets anders gebruikt mocht worden, maar ten eeuwigen dage schuttersdoelen moest blijven, — van welke gewichtige bepaling Amsterdam zich al zeer spoedig weinig heeft aangetrokken....

Wel meende Ter Gouw nog een anderen Doelen te hebben ontdekt, die aan Wagenaar onbekend was gebleven, maar waar hij de plek niet wist aan te wijzen en het spoor zeer onduidelijk bleek, mag aan het bestaan van die andere schuttersoefenplaats niet te veel waarde worden gehecht.

Nog is er sprake van een Handboogsdoelen buiten de St. Anthonispoort, „in 't bolwerk”, die tijdens den oorlog met de Gelderschen, die Amsterdam bedreigden in 1508, met al wat zich buiten de poort bevond werd afgebroken. Wagenaar (I 209) spreekt van „de schoone Doelen der Handboogschutteren, die

toen buiten de gemelde Poort stond”, hoewel hij van die schoonheid niet overtuigd geweest kan zijn, want op onzen oudsten plattegrond van de stad (1544) komt deze Doelen natuurlijk niet meer voor en beschrijvingen ervan ontbreken.

De oude Schuttersdoelen op den Achterburgwal werd in 1517 verkocht, nadat bij resolutie van Burgemeesteren en Beraders van 17 Februari 1512 besloten was een nieuwen Handboogsdoelen te bouwen op het Schapenveld, een stuk land aan de toenmalige grens der stad en waar zich een aantal groentetuinen bevonden; deze plek, nu Singel tusschen Spui en Heiligeweg, ligt thans volkomen in het midden der stad. Een paar jaar vroeger stond hier reeds de Doelen der Jonge-schutters, later de Voetboogsdoelen genoemd. Dit was echter een zeer eenvoudig gebouw in vergelijking met de nieuwe stichting die op korten afstand zou verrijzen. Afbeeldingen uit de zeventiende eeuw vertoonen den Handboogsdoelen als een voornaam, rijk versierd gebouw, met laat-gothische vensters, uitgebouwde kamers die op consoles rusten en aan de zijden sierlijke trapgevels. Een aardige poort, waarop een St. Sebastiaan, met pijlen doorschoten, gaf aan de Singelzijde toegang tot de schietbanen. Aan den achtergevel was een half-uitgebouwde toren, welks spits zou afkomstig zijn van den Heilige-kruis- (Haringpakkers-) toren en op verzoek van de Overlieden der Handboogschutters naar hier overgebracht. Een tekening, voorkomende in het familie-album van Banning Cocq en gereproduceerd in „Amsterdam in de zeventiende eeuw”, vertoont den toren op den voorgeveltop en geeft ook afwijkingen in de verhoudingen van het aardige poortje te zien, — een voorstelling, die door geen enkele bekende afbeelding wordt bevestigd; ook de kopergravure van Balthasar Florisz geeft slechts één toren te zien, en wel aan de achterzijde van het gebouw.

Den naam van den bouwmeester van zulk een fraai oud gebouw heeft, volgens den regel, de geschiedenis ons verzwegen.

Bezien we het gebouw aan de achterzijde, dan krijgen we strekken. De tekening bij Beudeker — een vergroting naar de kaart van Corn. Anthonisz — geeft den toestand in 't midden der 16e eeuw weer, zonder den torenspits; die naar Rademaker is van omstreeks 1700, toen het gebouw reeds bestaan der manhafte schutterije: in 1624 komt in de Kalverstraat een huis „de Doelen” voor, bewoond door Thijmen Jacobszen. Voet- en Handboogsdoelen hadden elk hun uitgang in de Kalverstraat door een fraai poortje; toen in 1649 de stad ruimte noodig had, werd meer dan de helft der schiet-

banen ingekort en ontstonden dwars door het vroegere grondoppervlak de Handboog- en de Voetboogstraat. De beide Kalverstraatpoortjes werden toen naar de Handboogstraat verplaatst, althans op een mij bekende teekening van Lamberts in 1815 komen ze in die straat beide nog voor. Thans is het eene poortje nog over; tijdens de laatste verbouwing van de Universiteitsbibliotheek kon met vreugd geconstateerd worden met hoeveel zorg dit overblijfsel van oude architectuur beschut werd tegen mogelijke beschadiging: er was om 't geheel een houten kist gebouwd!

Wat het inwendige der Doelens betreft, bepaalt zich dit tot de wetenschap, dat de zalen en kamers voor de schutters (doelheeren) zich boven bevonden (de kamer der overliden droeg den naam het Torentje) en dat beneden de gelagkamer was, waar niet enkel de schutters kwamen, maar die, gelijk ook in andere steden, voor alle hongerende en dorstende geesten openstond. Zalen en kamers prijken met schilderijen, — de bekende schutterstukken — en in een der zalen van den Handboogsdoelen hing het portret van een der vroegste waardinnen: „Trijn het doelwif”. Het stelde een oude vrouw voor met een schotel vol appels en op de lijst stond vermeld: „Trijn is hier komen wonen 1529”. De schilderij is verloren geraakt.

Hand- en Voetboogsdoelen trokken de meeste en voornaamste gasten. Wij vinden opgeteekend, dat in 1601 in den Handboogsdoelen de Markgraaf van Brandenburg met gevolg logeerde en dat de stadsregering Jacob Kerstensz. Wolf, den waard, f 161 vergoedde voor de vertering, en dat in datzelfde jaar Burge-meesteren, Schout en Schepenen in den Voetboogsdoelen vergaderden met den Ambassadeur van Engeland, waar de waard Tymon Jansz. 168 gulden en 5 schellingen voor de vertering in rekening bracht.

Het werd de bloeitijd der Amsterdamsche burgerij, meest uitblinkend in den praal harer schuttersvendels, en de beste schilders overtreffen elkander in het maken van, gelijk Pontanus zich uitdrukt, „tafereelen, in de welke de borghers ende collegien, gelijk sij eertijts gefloreert hebben, met hare toerustinghe, gestaltenisse, gelaet naer 't leven vertoont werden”. De tijd was voorbij, waarvan Domselaar vertelt, dat bij sommige gelegenheden, b.v. op Palmzondag, ieder doelheer een schotel kievitseieren, een dozijn oliekoeken en een kan Rijsche wijn thuis gezonden werd; de edele mannen van wapenen, al zagen ze nu misschien niet juist met geringschatting op dergelijke eenvoudige versnaperingen neer, konden zichzelf beter trakteren en lieten den waard uit den doelen bijeenbrengen het beste en smakelijkste wat te krijgen was, besproeid met het edelste druivennat van de zuider- en oosterburen. Hun tijdgenooten, waaronder Breero niet achteraan kwam, hebben dan ook niet gearzeld vooral de drinkvaardigheid onzer schutters in een helder licht te stellen, en de beroemde drinkhoorn van het St. Joriscgild, afkomstig uit den Handboogsdoelen, is niet het enkele bewijs van de lust tot een hartige teuge bij onze stadsverdedigers. De oudheidkundige Jacobus Koning maakte in een geschrift van 1830 de volgende opmerking: „Het zij ter eere onzer stadgenooten gezegd, dat de grootte en omtrek van den beker of bokaal, dien men gehouden was bij zoodanige maaltijden inéens naar binnen te slaan, van tijd tot tijd verminderde. Ik ondervond dit in persoon in 1802. Ik had toen de eer, Lid te zijn van het Schietcollege, hetwelk van de oude Kloveniers afkomstig was en op deze zelfde plaats tot op dien tijd onafgebroken had bestaan. Op den halfjarigen maaltijd, dien ik (op den 18 Januarij van dat jaar) voor de eerste en laatste maal bijwoonde, overhandigde men mij eene bokaal, die zeker niet meer dan ééne flesch wijn bevatte, doch die ik in ééns moest ledigen, of, overeenkomstig de bestaande wetten, een geranden halven rijder poeniteit betalen. Ik verkoos het laatste”.

Behalve in de maaltijden bleek de overbruisende weelde der schuttersvendels in de kostbare kleeding, waarmee de manhafte burgers zich dosten, een gewaad, wél verschillend van de grove stof waarin de soberder tafelende en harder vechtende voorvaderen gekleed gingen. Zelfs de verwende tijdgenoot bleek voor die overlading, die weinig „mannelijks” had, niet blind en de puntlichter A. Steijn o.a. heeft zijn bedenkingen neergelegd in de volgende verzen:

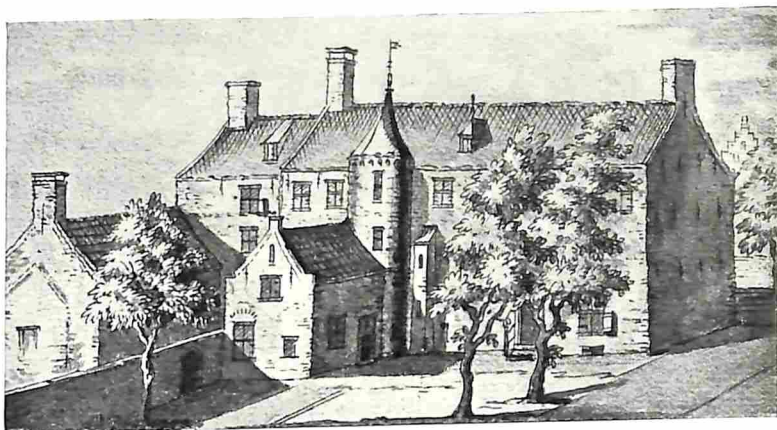
Op het sien van een Compagny Burgers, altemaal in lichte zy gekleedt.

Als ick dees' Burgery op 't nauwste gae doorkijken,
Soo sie ik uyt den hoop geen een een krijgsman lijken,
't Sijn Kermispoppen, en sy trecken voor Soldaet,
't Sijn Mans in wapenen, maar Wijven in gewaet.

En ook:

Hoe komen dees' in 't sy? Sy krygent van de doecken 2)
't Syn sachte krygers, na heur sachte en sye broecken;
Neen, wapens voegen best bij eene Buffels py,
Zy heeft de Hy gedost: hierom steeckt Hy in 't Zy.

De Hand- en Voetboogsdoelens zouden echter weldra hun oorspronkelijke bestemming verliezen; de stad, „vol nauwgepropte huysen” kwam bij den voortdurenden aanwas der bevolking ruimte te kort; de uitbreiding in 1658 lag nog in een ver verschiet; bovendien was sedert het algemeen worden van de vuurwapenen het oude karakter van hand- en voetboogsdoelen reeds lang vervallen en leverden oefeningen met het schietgeweer binnen een dichtombouwde ruimte onmiddellijk gevaar voor de

DE VOETBOOGSDOELEN, ACHTERZIJDE, OMSTR. 1619.
Naar een O.-I. inktteekening van Stellingwerf.

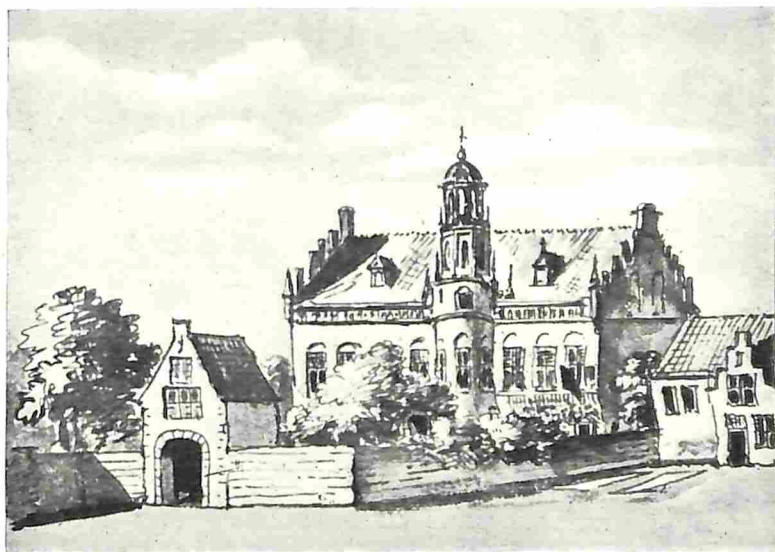
omgeving op. Zoo kwamen dus de uitgestrekte erven van de Doelens allereerst in aanmerking voor bebouwing. De krijgsraad stond de gebouwen met alle bijbehorende gronden tegen billijke vergoeding aan de regeering af. Hand- en Voetboogstraat ontstonden; de Handboogsdoelen werd tot een stadsherberg ingericht, ofschoon de schutters er nog bleven vergaderen, en de Voetboogsdoelen verhuurd aan de West-Indische Maatschappij, die er haar kantoor en bijeenkomsten hield.

Omstreeks dezen tijd werd in den Doelen, die in verloop van tijd Handboogs-, St. Sebastiaan-, Sint Joris-, Van der Helsten- en Garnalendoelen geheeten heeft, een feest gehouden dat in onze geschiedenis der letteren en der kunst niet mag vergeten worden. Op 20 October 1653 namelijk werd door „eenige schilders, poëten en liefhebbers der dicht- en schilderkonste”, ongeveer honderd in getal, een maaltijd, een St. Lucasfeest gehouden. Vondel, een der genoodigden, werd door een der feestgenooten, als Apollo gekleed, gehuldigd met een gedicht. Hij was de held van het feest, werd aan het hoofd der tafel geplaatst en met eerbetoon overladen. Het volgende jaar werd dit feest herhaald, maar het is niet zeker of Vondel ook hierbij tegenwoordig was.

Schutters, schilders, dichters en maecenaten (als Joan Huydekoper van Maerseveen, die dichtbij, aan den overkant van den Singel, woonde) kwamen in den voormaligen Handboogsdoelen gaarne bijeen en het bloeitijdperk beleefde het logement toen Jacob van der Helst, de broeder van Barthelomeus den beroemden schilder, er waard was en ook toen zijn weduwe er de zaken voortzette.

In 1733 werd de prachtige gevel van den Handboogsdoelen helaas afgebroken of zooals Wagenaar het verbloemt, „in een gevel, meer naar de hedendaagsche wijze van bouwen geschikt, veranderd”. Niets dan de wapens der overliden (Gerrit 3) Hasselaer, Albert Dircksz. Pater, Johan van de Poll en Frans Banning Cocq, met in het midden het gildewapen), die vroeger in het poortje rechts van den Handboogsdoelen stonden, zijn overgebleven om den tegenwoordigen gevel te sieren.

Tot het midden der vorige eeuw heeft de Groote- (zoo genoemd ter onderscheiding van den Kloveniersdoelen) of Garnalendoelen (welke naam de plek van het gebouw aangaf, namelijk aan dat deel van den Singel waar langen tijd de Garnalenmarkt gehouden is) haar gasten geherbergd, gespijsd en gelaafd, of hebben tal van sociale, letterkundige en andere vereenigingen er hare samenkomsten gehouden; v. d. Vijver in zijn Wandelingen (1829) vermeldt, dat ook de Maatschappij tot Redding van drenkelingen er haar vergaderingen had. Een van de laatste logementhouders was C. Kraetzer in 1861. Een andere bestemming werd aan het gebouw gegeven, toen het Stadsbestuur in 1864 besloot

DE HANDBOOGSDOELEN OMSTREEKS 1650.
Naar een sepia-teekening van onbekende hand.

DE HANDBOOGSDOELEN ALS HOTEL, OMSTREEKS 1830.
Naar een gravure op een adreskaart.

het Athenaeum van den Oudezijds Voorburgwal naar hier te verplaatsen. In 1877 werd het gebouw ingericht tot berging van de steeds in omvang toenemende bibliotheek der Universiteit; nadien is herhaaldelijk tot uitbreiding overgegaan, waarvoor tal van oude huisjes in de Handboogstraat zijn gesloopt, laatstelijk de perceelen 16—18, met den aardigen steen „De Meeremin” in den gevel. De steen is echter in den nieuwen achtergevel der Universiteitsbibliotheek opgenomen.

Wat den Voetboogsdoelen aangaat, waarvan H. P. Schouten in 1792 de aardige poort laat zien en welk gebouw blijkens een ons bekende aquarel van Lamberts omstreeks 1816 in vervallen toestand verkeerde, zoo vinden we thans op deze plek de in 1820 gereedgekomen R. K. kerk Geloof, Hoop en Liefde. Tusschen dit gebouw en dat der Universiteitsbibliotheek is nog overgebleven een getuige uit het begin der zeventiende eeuw, n.l. het in 1606 gestichte Artilleriemagazijn, thans Militiezaal met daaronder de koninklijke stallen, dat, op de balustrade op den top na, nog de oorspronkelijke gedaante vertoont.

(Slot volgt).

CORN. J. G.

1) Het doel was het punt waarop men mikt; enger: het doelwit, de witte schijf in het doel. Het woord werd al spoedig in meervoudigen vorm gebruikt, „omdat naar men meent, de schietbaan tusschen twee grensdijken lag” (Kuipers): de doelen. Om de onderscheidene gebouwen saam te vatten, die als doelen bekend stonden, kreeg het woord ten slotte een nieuwen meervoudsvorm: de doelens.

2) Zij zien het van de vrouwen af.

3) Volgens Amstelodamum, Juli 1918, Pieter Hasselaar.

BOERENVERTELSELS UIT HET LIMBURGERLAND.

ZOALS men weet was Hollandsch Limburg voor de revolutie van 1830 dubbel zoo groot als nu, want Belgisch Limburg vormde met het eerste ééne provincie. Het westelijk deel onzer provincie, het land van Weert, komt in gesteldheid van den bodem, in den aard van het volk, in de gesproken taal veel overeen met de tegenwoordige Belgische provincie Limburg en met de zoogenaamde Kempen. Ook de landbouw, de inrichting der huizen vertoonen gelijkheid. Niet te verwonderen is het dus, dat de sagen en legenden, de verhalen, waarin het volk nog den eenvoud van leven en denken der vroegere tijden aan de nakomelingschap overbrengt, in vorm en zeggwijze op ééne lijn gesteld mogen worden, van ééne familie zijn. Zij bewegen zich in hare omschrijvingen om het dagelijksch leven en de wat rechts of links afwijkende voorvallen van 't gewone doen.

De menschen waren nog niet gewend aan de groote schokken der maatschappij, aan de ongelukken, waarbij de slachtoffers bij honderden of duizenden vielen! De weinige verbinding met de buitenwereld, het bijna geheele gemis aan nieuwstijdingen, dwong de oplettendheid en het zien tot in kleinen kring terug. De oude boerenverhalen zijn dan ook soms kinderlijk naief. Wij zullen er enkele uit het Limburgsche, aan beide zijden der in 1839 getrokken grens laten volgen.

I.

HET FLUITERKE VAN PEULDERBOSCH.

De hoeve Vilsenbosch was zeer oud. De bemoste strooien daken der schuren hingen als reuzenkappen wijd uitstaande over de met vlechtwerk doorschoten leemen wanden en werden door

zware, doorpinde, eikenhouten kolommen, die hunne armen wijd uitstaken, omhoog gehouden.

De hoeve zelf was van hardrooden steen opgetrokken met smalle vensters en een breeden poortboog, waarop een stuk toren als duivenvlucht stond. Ware het ankerschrift nog in zijn geheel aanwezig geweest, dan had men kunnen lezen, dat verscheidene eeuwen hare stormen en orkanen huilend over Vilsenbosch ontketend hadden, maar dat ook heldere dagen vol zonneshijn het ruime binnenhof bestraald en vervroolijkt hadden. In de bijgebouwen sliepen de knechts in de groote gemetselde bedsteden, die met luiken gesloten konden worden. Den ten Meidag was het een feestdag in het knechtenkwartier geweest. De nieuwe knechten waren „gehoald” of ingehaald en hadden hun „willekom” gegeven in bier en „wachelwater.”

Een er van was een struisch jongmensch, die ver weg kwam uit Vlaanderenland en kon vertellen van zijne vele reizen en van zijn lang trekken. Het was een wondere geschiedenis met dien nieuwen knecht. Toen men in vroolijkheid bijeen zat, pikte er een vogeltje tegen de kleine groene ruitjes van de stove of knechtenkamer. De Vlaming kreeg een kleur van vreugde en zette de deur open. Zonder vreeze vloog het vogeltje naar binnen in den kring en zette zich op zijn schouder neder en floot met heldere stem onbekende deuntjes, kwetterend en gorgelend met rolslag zonder einde van vreugde. Alles was vol verbazing. Wat een schitterende kleuren droeg het; een rozenroode borst, een gele kuif, groene staartvederen en roode pootjes! Toen het zijn liedje uit had, sprong het op de hand en kreeg zaadkorreltjes, die zijn meester uit zijn kamizool haalde. Voortaan was het vogeltje, dat men het „fluitkerke” noemde, overal bij hem. Trok hij met de paarden uit, dan zat het juichende vóór op den haam. Als hij terugkeerde, vloog het in een grooten vlierstruik op de plaats en wachtte weer tot hij terug kwam. 's Nachts sloop het door een opening boven de deur naar binnen en zat aan op de bedde-deur. De knecht werkte voor drie; zijn baas was dubbel over hem tevreden — maar het „fluitkerke”? Wat was dat? Zou de knecht niet „meer kunnen” dan de anderen? Zou de booze daar niet achter kunnen zitten? Het „fluitkerke” floot inmiddels zijn hoogste lied.

Maar de angst voor het onbekende nam toe. 't Werd missie in 't dorp, waarbij een pater de dorpelingen tot boetvaardigheid vermanen zou. De baas nam den Vlaming tusschen vier oogen, en vroeg hem naar de herkomst van zijn „fluitkerke.” De Vlaming ontweek de vragen, maar stemde toe, dat men zou melden aan den pater, wat deze van het vogeltje dacht. De Vlaming ging dan ook op weg naar den pater. Maar eensklaps klonk uit den vlierstruik een vogelliedje op treurigen toon: „Vaarwel, Vaarwel, o! bitter scheiden, dat eeuwig, eeuwig duren moet, vóór 't lange, lange zware lijden, een droeve laatste afscheidsgroet.”

Het trof den knecht diep, maar de pater kwam en zag het „fluitkerke” stil zitten. Hij sprak het schitterende vogeltje aan, en zeide „Fluitkerke fluit,” maar het zweeg. Toen zeide hij „Fluitkerke fluit,” maar het antwoordde niet. Daarop zeide de pater: zingt ge niet en fluit ge niet weerom, dan blijf ook steeds voor eeuwig stom. Na deze woorden verdween het wondervogeltje, en is nooit weerom gezien. Maar na drie maanden, begroef men ook den knecht op het stille dorpskerkhof. Hij had zich doed getreurd. —

II.

DE NACHTELIJKE RIT.

Vlak over onze tegenwoordige grens, voor de scheiding met België midden in de schoone provincie, ligt bij Molenbeersel de groote hoeve Vlaastert. De boerderij werd zooveel mogelijk met eigen volk gedreven, maar buiten den grooten „perds knecht” en de kleine „zweitser” kon men toch niet. De kleine zag er altijd verpierewaaid uit en toch was het een doodbedaarde, fatsoenlijke jongen; soms viel hij zoo maar op zijn werk in slaap!

Dat viel op! Zekeren dag zei de grootste: mer Jean, waat zie-djè der altied bleik oet. Zie-djè krank?

Och jè! hernam de andere, es-jè mos doen, waat ich euver-nacht doen, zoe-djè ouk waal suffe.

Hij wilde maar niet vertellen, wat hij te doen had, want niemand zou hem toch gelooven.

Welnu, zei hij, ik moet iederen nacht, in een paard veranderd, naar Keulen draven. „de maar riedt mich.”

De andere lachte hem uit, zei dat het onzin was en stelde voor dat hij in des „zweitser” bed zou slapen, om af te wachten de dingen, die komen zouden. Aldus geschiedde.

Toen allen te bed waren, alles in diepe rust was, begaf zich de groote knecht in het bed van den kleine.

Met langgerekten, statigen bromslag kondigde de klok het twaalfde uur aan.

Vóór het bed verscheen eene vrouw, die een paardentoom of halster in de hand hield, dat zij hem om wilde slaan. Maar de sterke knecht was haar vóór, rukte het haar uit handen en sloeg het de vrouw zelf om.

De vrouw vliegt de kamer uit, terwijl de knecht den teugel in handen houdt, de plaats op, waar ze onmiddellijk in een paard verandert. De knecht springt er op en in vollen ren gaat het over heg en struik het Oosten in. Hij ziet Sittard verdwijnen, Gangelt eveneens, doorijlt groote heivelden, komt aan den Rijn en is in Keulen. Daar hameren de smeden nog in de smidse. Hij

laat er zijn paard beslaan, en keert terug in dezelfde duizelingwekkende vaart. Nog is de zon niet op, als hij met het paard aankomt. Hij brengt het naast het andere in den stal; het rilt van vermoeidheid. 's Morgens roept hij den baas en zegt hem, naar den stal te komen, waar hij hem van nacht een prachtig nieuw paard gestald heeft. De boer staat opgetogen, maar zegt: trek 't den toom af, die behoort er niet bij.

Maar de knecht zegt: doe dat maar zelf, dat is mijn zaak niet. De boer trekt den toom weg, maar eensklaps verandert het paard in zijn eigen vrouw aan handen en voeten met ijsers beslagen. De knechten moesten onmiddellijk vertrekken, kregen hun congé, want de boer wilde niet weten, dat zijn vrouw een heks was, die de menschen „de maar ree.”

III.

DE MULDERIN VAN HUNSEL.

Nog ziet men in het Limburgsche land de schilderachtige, houten standaardmolens, de groote gevaarten, die bij fellen wind kraken en buigen, als erkenden zij de kracht van den blazenden Aeolus. Zij stoffeeren met hun ongewone, afwijkende vormen het landschap. Het zijn dorpsversieringen, die men niet missen kan in het landelijke beeld. Hunsel had ook een dergelijke molen, die zonder verpoozen zijne lange armen in de lucht sloeg, om kracht te verzamelen voor het malen. Wanneer nu den langen dag overal in het dorp rust was, moesten in den molen de afgesleten steenen weer gescherpt worden. Dat bekappen der steenen met languitziende steengroeven was een werk, dat de molenknecht des nachts moest verrichten. 't Was gevaarlijk, want achtereenvolgens waren in enkele jaren op den eenzamen molen twee knechts bij het „bielen” of molenscherpen geheimzinnig gewurgd. De booze had hier de hand in 't spel.

Toen er een nieuwe knecht gehoord werd, verbood de „baas” hem 't nachtelijk „bielen.”

Maar de nieuwe knecht gaf daar niet om; hij wilde het juist te middernacht in het spookvuur doen, ofschoon de baas hem waarschuwde. Door zijn aanhouden gaf de baas toe.

Ijverig ging de knecht aan 't werk en hakte en blies, en blies en klopte tot bij twaalven.

Dan zag hij een groote zwarte kat binnenvallen, alhoewel hij zeker wist, dat hij alles zorgvuldig gesloten had. Zij grolde en miauwde, maar hij gaf er geen acht op.

Daarna kwam er een tweede kat, gevolgd door een derde en zoo liep de geheele molen vol, van allerlei soort en taille.

De knecht zei niets, maar hield de eerste kat zorgvuldig in 't oog, vooral wijl ze al dichter en dichter op hem aankwam. Eindelijk zat ze snorrend en grollend onder zijn bereik. Ze had gloeiende, groene oogen. Opeens zwaait hij den scherpen „biel” hamer, die aan twee einden als een zware bijtel gewet is en slaat naar de kat. Hij treft haar in den voorpoot, slaat haar de teenen en nagels af; zij vlucht ijlings, smartelijk jankende. Alles neemt de vlucht.

De muldersknecht legt den bloedigen hamer weg en gaat naar het molenhuis ter ruste. Toen hij 's morgens opstond en een bloedig spoor in het huis vond, dat naar de slaapkamer der mulderin liep, kwam de mulder hem ontzet vertellen, dat zijne vrouw te bed lag, bloedend en als dood, met de vingers der rechterhand afgekap.

De knecht vroeg zijn loon en vertrok, want hij wilde niet meer in 't huis wonen, waar de mulderin eene heks was.

IV.

DE REUZEN DER PEEL.

Dicht bij de geheimzinnige Peel in het land van Venray, daár waar moeras en heide elkaar in ongedwongen volgorde afwisselen, ligt in het veld een begroeiide hoogte, een tamelijk hooge heuvel. Vreemd steekt hij boven het omringende land uit, vooral omdat hij daar zoo eenzaam ligt. Zijne geschiedenis, vertelde mij een boer, die daar vlak bij op eene oude groenbewassen hoeve woont, is gewoont.

In der tijd woonden de reuzen in de Brabantsche heidevelden over de Peel, waar geen menschen kwamen en er ruimte was. Maar zij verluierden hun tijd met in de zon te liggen en met boomstammen te spelen tot het hun aller grootvader verveelde, die hun dan een schop gaf en hen over de Peel heen zond, om daar overdag de Maas te graven. Dat deden ze en ze stonden tot de enkels in de klei en het leem. Als ze nu 's avonds huiswaarts keerden, stonden zij wel eens stil en bezagen het omliggende land.

Een hunner krabde hier gekomen, waar de heuvel ligt, het leem van zijn klompen af op de schop. Dat is de heuvel die daar zoo zonderling tusschen de landerijen in ligt. En daaraan, zei het boertje, dat me dit vertelde, heeft men ook een maat, hoe groot de reuzen waren. Waar zijn ze nu? vroeg ik. Verdwenen, omdat ze het klokgelui niet konden verdragen.

V

SINT OEIJEKE SPREEKT.

Sint Oda verbleef vroeger te Venray, moest vluchten voor het oorlogsgeweld. Op haar vlucht beklom zij een hooge zandheuvel of „den omsienden berch” zoo als de sage zegt en bad voor Venrays heil.

Op die plaats staat een kapelletje met haar beeld. Maar daarvan vertelde het boertje weinig. Wel van een handige streek van een boeren-dienstmaagd. Hare meesteres was slecht voor de dienstboden, liet ze hard werken en gaf ze weinig te eten. Zij meende, dat dat zoo haar recht was. Zij woonde een weinig van het dorp verwijderd, passeerde elken dag het kapelletje en ging er zitten bidden. De dienstbode had dit opgemerkt en had zich achter het kapelletje verscholen. De boerin bad hardop en zeide tot het beeldje: „Sinte Oeike kunde geej ok spreke?” waarop de dienstbode, heel gevat, riep „Geft ow booje mer beter ete!” De geschrokken boerin dacht dat Sint Oda haar eene les gaf en antwoordde „Sint Oeike, ik zal doen wà-k-kan,” waarop de stem weer riep „goa noa huus en doet 't dan.”

De boerin was in eens genezen en de „booje” voeren er wel bij.

VI.

DE DOLLE GRENS.

De meest Oostelijke uithoek der groote gemeente *Echt* is een gehucht van weinig huizen, met een kapelletje; dat gehucht draagt den eigenaardigen naam van de Spaansche Huiskens of 't Spaansch Huiske. Naar men zegt waren het vluchtelingen uit het nog geen drie minuten verder gelegen dorp Saefelen, dat tot Gulick behoorde, die hier onder Spaansche opperheerschappij vrij waren. Een huis staat daár half op Nederlandsch, half op Pruisisch grondgebied, wat tot allerlei verwikkelingen aanleiding gaf.

De landsgrens loopt van Vlodrop af, naar St. Jans Kloes, langs het oude Echterwald op in de richting van het schilderachtige stedeke Waldfeucht met zijn twee antieke poorten vrij recht naar het Zuiden tot het Spaansch Huiske. Dan komt er verandering. De grens wijkt plotseling terug Noord-West naar het vergeten dorpje Schalbruch, in de moerassen en zandruggen liggend.

Zonderling wendt ze zich weer plotseling zuidelijk op de Maas in om dan terug te keeren naar het Oosten tot kort bij het stadje Gangelt. In het Nederlandsche gebied ligt een vierkante lap Pruisische grond van grooten omvang. Het gevolg is, dat daardoor Limburg zoo bijzonder smal geworden is, een dikke drie kwartier breed. Die zonderlinge grens heeft van de menschen daár als van zelf sluikers en smokkelaars gemaakt. Maar het boerenverhaal over die dwaze grens heeft een verklaring gevonden voor die haat in ons grondgebied.

Na de woelige twintig jaren van Napoleons heerschappij werd Nederland weer vrij en een koninkrijk. Een congres regelde in het algemeen de grenzen van het nieuwe rijk.

Voor de vaststelling der grens in bijzonderheden, het plaatsen der palen was eene commissie aangesteld, bestaande uit vier Pruisen en vier Nederlanders. 't Was een moeizaam werk en het duurde lang. Want de grenscommissaris vierden dat telkens, als ze een eind opgeschoten waren, met een eet- en drinkgelag in een der naburige steden of dorpen. Men was tot Gangelt gekomen. In de ouderwetsche Gastwirtschaft bij de poort waar het

POORT VAN HET „WEST-INDISCH HUIS”, VOORMALIGE VOETBOOGSDOELEN, IN 1792.

Naar een gekleurde teekening van H. P. Schouten in den atlas *Splitterber*.

„Grünwald” uithing, was het weer grensfeest geweest. Vooral de Hollandsche Commissarissen hadden de flesch zoo duchtig aangesproken, dat ze onbekwaam waren, om den volgenden dag verder te werken.

De Pruisische Commissarissen waren echter op hun hoede geweest en begaven zich toen met tal van helpers terug op het reeds beziene gedeelte en pootten palen rondom een inspringenden hoek, eigenlijk dus op Hollandschen grond. Zóó maakten zij Pruisen grooter. Den tweeden dag daarna trok men van Gangelt weer zuidelijker en de lap grond was voorgoed Pruisisch. „Doaveur hubbe veer dè nutten, dullen hook in de grens”, zeggen de Echterbosscher boeren.

(Wordt vervolgd.)

A. F. VAN BEURDEN.

De Bodhisattwa Kshitigarbha in „Artis” te Amsterdam.

EEN beeld van bijzondere, indrukwekkende schoonheid: de droomende Bodhisattwa Kshitigarbha in den tuin van het Koninklijk Zoölogisch genootschap „Natura Artis Magistra” te Amsterdam!

Dit zal ieder aanstonds moeten toegeven, die in „Artis” aan het eind van het pad dat door den middentuin leidt naar het Minangkabausch huis en de groote volière voor Pauwen, Ibissen en Reigers, de wonder mooie bronzen figuur van Kshitigarbha in meditatie verzonken vindt op het altaarachtig postament te midden van eenige karakteristieke Japaneesche Conifeeren, bloemkersen, Sierheesters en beurtelings bloeiende vaste planten.

Men herinnert zich van vroegere Artisbezoeken dit beeld tegenover het Museum „Fauna Neerlandica,” welke plaats om verschillende redenen minder gelukkig was te noemen. Reden waarom de Directeur van Artis besloot het prachtige tuin-ornament dit voorjaar te doen overbrengen naar de tegenwoordigstandplaats, meer in overeenstemming met den aard van het beeld, dat men nu van verre reeds te zien krijgt, terwijl de open, zon-bestraalde omgeving met het achter bamboe-boschjes gedeeltelijk verscholen Minangkabausch huis en de exotische kleurenweelde der Pauwen en Ibissen in de groote volière, er toe medewerken een Oostersche stemming te scheppen om de verheven rust-in-schoonheid van dit beeld van een toekomstige Boeddha.

De met zorg genomen foto's geven onze lezeressen en lezers een eigenaardig moment van dit Bodhisattwa-beeld in vollen middagzon weer. Echter moet het beeld van alle zijden beschouwd worden, wil men ten volle de schoonheid ervan genieten, die in het geheel zoowel als in onderdeelen tot uiting komt.

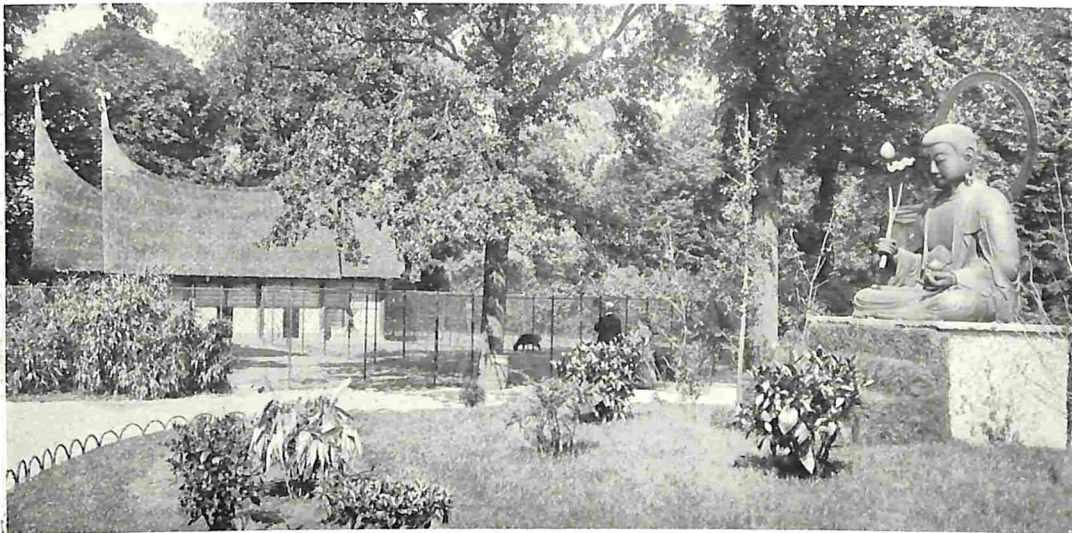
Ook moet — wat de omgeving betreft — in aanmerking worden genomen, dat deze er met den tijd te mooier op worden zal, wanneer de planten maar eenmaal goed geworteld en „aangeslagen” zijn en nagenoeg het geheele jaar door in afwisselend bloeien een bloemenoffer voor het altaar van den Bodhisattwa brengen.

Voor wie nadere bijzonderheden wenscht omtrent de betekenis der figuur van dezen toekomstigen Boeddha, deelen wij hier nog even eenige aantekeningen mede, die de heer T. Roorda, Conservator van het Rijks Ethnographisch Museum te Leiden, zoo welwillend was te vertrekken.

„De bronzen figuur in den tuin van Artis — aldus de Heer Roorda — stelt voor den Bodhisattwa Kshitigarbha, Chineesch: T'itsang, Japaneesch: Jiro. In de eene hand houdt hij een lotusstengel, in de andere de Hemelsche parel.

Gewoonlijk draagt hij, inplaats van den lotusstengel, een priesterstaf (Kakkāra) met zes ringen (waarschijnlijk in verband met de zes „gati,” sphaeren van levende en lijdende wezens, waarvoor hij als verlosser optreedt.)

Evenals Kwanyin, Japansch: Kwannon, een andere Bodhisattwa, heeft Jiro de gelotte afgelegd niet eer de volmaakte Bodhi „wijsheid” deelachtig te willen worden (Buddha te worden)

DE BODHISATTWA KSHITIGARBHA MET ZIJN OMGEVING IN „ARTIS.”

vóór alle levende en lijdende wezens uit dezen kringloop der wedergeboorten zijn verlost.

Talrijke mirakelverhalen zijn van hem in omloop, vooral zijn Hellevaart wordt vaak afgebeeld, alwaar hij de Hellepoort met den priestersstaf heeft opengestooten en hij voornamelijk optreedt als verlosser van de verdoemde kinderen.

Ook door de Krijgslieden werd hij bijzonderlijk vereerd en zijn beeltenis wordt vaak op de graven aangebracht. (Waarschijnlijk een uiting van het slechte geweten, zoodat zij gevoelen, na het sterven, nog wel een bijzondere verlossing van noode te hebben.)

Aan de wegen wordt hij vaak opgesteld en dan geïdentificeerd met een vóór-buddhistischen Sintho, wegengod.”

Tenslotte zij nog vermeld, dat het plan bestaat om ook het andere niet minder mooie Boeddha-beeld dat het genootschap als tuin-ornament rijk is, met de daarbij behorende attributen — o. a. een prachtig bronzen buffelstier — een betere plaats te geven.

A. F. J. PORTIELJE.

1) Bodhisattwa's zijn de toekomstige Boeddha's, die, om zich tot het Boeddhachap voor te bereiden, den stervelingen hulp verleenen. In de Boeddhistische leer nemen zij min of meer de plaats in, die de heiligen in de katholieke kerkleer bekleeden.

Uit het Zieleleven der Dieren.

SCHAAMTEGEVOEL.

D R. Rajberti, een geestig Italiaansch schrijver, zegt, ergens over de zekerheid sprekend, waarmede de katten springtoeren ondernemen, dat dit dier zich hevig schaamt wanneer het een sprong mist en daardoor een geweldige tuimeling maken mocht. Nadat de kat den grond bereikt heeft en twee seconden lang roerloos en ontdaan gezeten heeft, werpt ze een schuwen blik om zich heen en verdwijnt van de onheilsplek met bliksemsnelheid. Ze schaamt zich op een domme fout te zijn betrapt en laat daarom dadelijk zien, dat lijf en ziel toch ongedeerd zijn.

Aardig gevonden, wanneer men tot elken prijs den lof van de kat wil zingen, is dit zeker!

En toch, — misschien schuilt er een greintje waarheid in. Het lijkt ons niet zoo heel onaannemelijk, dat er iets als teleurstelling gevoeld moet worden door een roofdier b.v., dat zijn sprong te kort nam en zich daardoor den buit zag ontgaan. Van den vos vertelt men wel, dat hij na een mislukten sprong dezen nog eens overdoet; komt hij dan terecht op de plek, waar het gevluichte wild gezeten heeft, dan vindt hij de mislukking zoo jammer, dat hij met den snuit omhoog een jankend gehuil uitstoot. Misschien is die herhaling als een oefening voor een volgenden keer te beschouwen, men zou er echter ook een zekere spijt of schaamte over een gemaakte fout in kunnen zien. Zelfvertrouwen toch, een bewustheid van eigen kunnen, lijkt ons voor het in 't wild levende dier een zekere levensvoorwaarde en dat sluit misschien wel een gevoel van eigenwaarde in. Bovendien geeft dat tusschen de soortgenooten een machtspositie, waaraan bij de groepsgewijze levende dieren zelfs het leiderschap ontleend wordt. Kracht en schoonheid geven rechten in de dierenwereld; men denke maar eens aan al die gevallen, waarbij de vrouw in het spel is. De overwinnaars in den strijd hebben recht op de mooiste bruidjes en de natuur ziet de mededingers naar de gunsten van het zwakke geslacht vaak geducht duelleeren, 't zij hertebokken, katers, wilde konijnen, kemphanen, huismusschen of vliegende herten. Er is een wedijver in schoonheidspronk met veerentooi, Kieviten en kraaien houden voorjaars-vliegemonstraties om de begeerde wijfjes te bekoren tegen den paartijd; zangvogels trachten met hun geluid den prijs te behalen en waar het blijkbaar te doen is om door kunnen en kennen uit te blinken zal naast de voldoening, welke het slagen bekroont, iets als vernederende schaamte gedacht kunnen worden voor wie het onderspit moest delven of zich terugtrekken op het tweede plan.

Zoo zegt men, dat honden wel degelijk voelen, dat ze uitgelachen worden en daar grooten hekel aan hebben. De bekende naturalist G. J. Romanes vertelt in „Animal intelligence” van een terrier, die graag vliegen ving tegen de vensterruit en die blijkbaar misnoegd was, als hij bij niet-slagen daarin uitgelachen werd. Om dieper op dezen trek in te gaan lachte zijn meester opzettelijk zijn hond telkens hard uit, wanneer deze mishapte. Dit gebeurde — misschien werd het dier door het gelach afgeleid — zoo vaak, dat de hond opzettelijk ging veinzen een vlieg gevangen te hebben. Hij maakte als een goed acteur de volledige mimiek met tong en lippen, wreef in bijthouding met scheeven kop over den grond, alsof hij de vlieg doodbeet en keek daarna met triomfantelijken blik zijn baas aan. Als de vlieg nog niet springlevend zich tegen de ruit vertoond had, zou men heusch gedacht hebben dat de hond haar te pakken had.

Romanes wees de hond op de nog ongedeerde vlieg en hoe er niets op den vloer te vinden was en toen het dier zijn veinzerij ontdekt zag, kroop het weg onder een meubelstuk, het schaamde zich over zijn gedrag en gemis aan handigheid beide.

Eigenaardig zijn in dit verband ook de waarnemingen omtrent honden, die zich blijkbaar gekrenkt voelen in hun trots op uiterlijk voorkomen, wanneer dit laatste in 't oog vallend nadeel ondervindt. Ze geneeren zich zelfs om voor den dag te komen, evenals wij dat doen b.v. met een geschonden neus.

Een professor deelde mede, dat hij dit bij zijn eigen hond zeer opvallend had waargenomen. Dit hondje bezat een mooien pluimstaart; het leefde in en om de keuken, doch kwam hem klokke halfvijf geregeld vergezellen op zijn middagwandeling door de stad en zat hem dan trouw op zijn stoep op te wachten. Op zekeren middag mankeerde de hond op zijn post, hij werd gezocht en bleek zich schuw en verlegen schuil te houden. Een paar la fe studenten hadden zijn staart met een schaar bewerkt en de mooie pluimen waren verdwenen, er restte slechts een treurig kaal staartje.

Drie maanden lang weigerde de hond zijn meester te vergezellen, tot hij met intusschen weer prachtig aangegroeiden staart op zekeren dag op het oude plekje zat te wachten en sedert weer geregeld de wandeling meemaakte.

EEN ZESDE ZINTUIG?

Olifantenjagers uit Midden-Afrika, waar de zon telken middag in het zenith staat en dus een minder bruikbaar kompas is als bij ons, verzekeren dat de negers in voor hen geheel onbekend gebied den rechten weg naar de kampen terug steeds zonder aarzelen weten in te slaan. 't Is of zij een zesde zintuig bezitten, evenals sommigen dat bij de Zigeuners meenden te kunnen vaststellen, een fijn gevoel voor richting, waarin men zich bewogen heeft, dat hen geen oogenblik verlaat.

In ons cultuurleven, steeds langs effen paden en vastgetreden wegen voerend, zou dan dit zintuig uit den natuurstaat verloren zijn geraakt, door onbruik afgestompt en tot rudiment verworden.

Aanhangers van deze hypotese beroepen zich op het feit, dat doel en werking van sommige deelen van het dierlijke organisme nog geen biologische verklaring vonden, anderen weer denken aan magnetisme of een gevoel voor den gewijzigden invloed van electriche verschijnselen bij het gaan van een plek naar den anderen.

Daarnaast echter staat vast, dat wij onze zintuigen door gebrek aan oefening in den regel zeer slecht weten te gebruiken. Wat ons in onze omgeving verborgen blijft zal het geoefende oog van hem, die van der jeugd af aan in de vrije natuur geleefd heeft, niet ontgaan en hem tot richtsnoer dienen bij het bepalen van zijn weg, zoowel te land als te water.

Veel sterker nog geldt dit ongetwijfeld in de dierenwereld, waar het bestaan zoo samengaat met juiste terreinkennis, uitgaande van verblijf- of schuilplaatsen in dagelijks doorkruist gebied en waarbij de reeds geërfde, vaak voortreffelijke zintuigen al naar den aard van het dier een oefenschool doorliepen, welke deze steeds meer volmaakten.

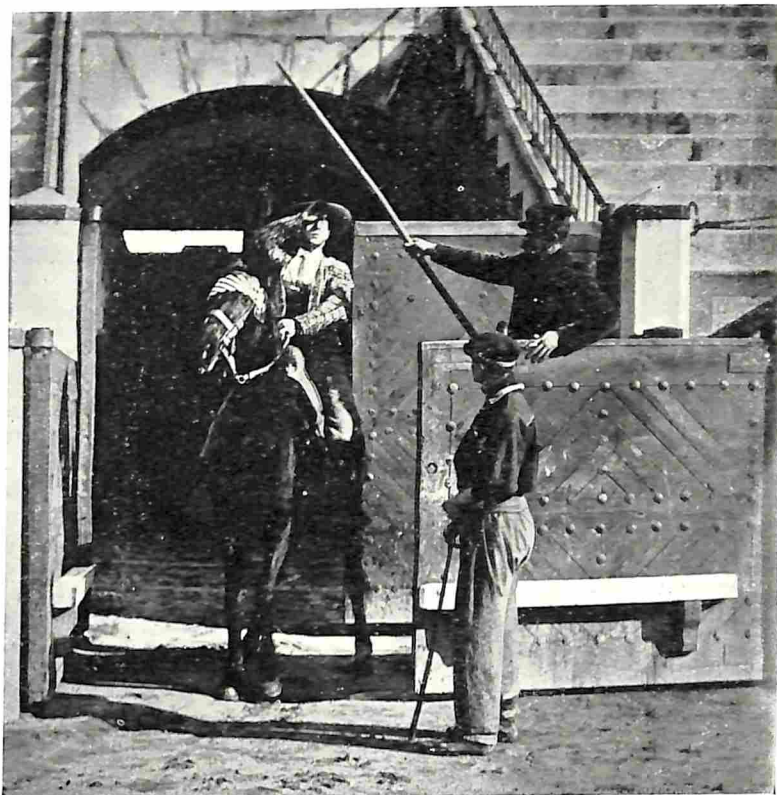
Inderdaad kan zeer veel, wat ons wonderlijk toeschijnt in het gedrag der dieren en aan een bijzondere begaafdheid of ons ontbrekende zintuigen zou doen denken, verklaard worden uit de hooge ontwikkeling van de gezichts- of reukorganen bij die dieren.

Voor de hoogvliegende vogels, de postduiven b.v., ligt de voor hun zichtbare wereld als een landkaart uitgespreid, waarop ze zich zeer goed weten te oriënteren, alvorens hun richting te kiezen, terwijl bij de dieren des velds de omtrek tot in de kleinste bijzonderheden bekend geacht kan worden.

Allerlei kenteekenen zijn in hun herinnering vastgelegd en onderling hebben ze voor den neus waarneembare herkennings-teekenen, ook voor dieren buiten hun eigen soort, waarbij de lucht van lichaamsuitscheidingen en uitwerpselen een groote rol spelen. Dat hierdoor groote bedrevenheid in het volgen van een spoor ontstaat behoeft geen betoog. De roep, welke de speurzintuig van een hond heeft, wordt waarschijnlijk door tal van andere dieren geëvenaard. We weten b.v. van een geval, waarin iemand een otter levend gevangen had en dien temde, africhtte zelfs op de vischvangst. Op zekeren dag schoot de halsband, — want het dier werd aan de lijn voor de visscherij gebezigt — los en keerde de otter niet terug, hij bleef onvindbaar. Dien nacht echter kwam de vluchteling zich bij zijn meester melden, krabbelend aan diens voordeur en dat niets tegenstaande de man ongeveer een mijl van de rivier af woonde, terwijl zijn woning een der vele was uit een lange rij woonhuizen.

Honden hebben over een afstand van 300 uren gaans, na een reis over bergen en stroomen, uit zichzelf den weg naar huis teruggevonden, doch ook paarden keerden langs een honderd uren langen weg door de wildernis, welke zij slechts eenmaal aflegden, zonder begeleider naar het punt van uigang terug. Van allerlei dieren, zooals ezels, koeien, katten, van verscheidene vogels ook zouden we soortgelijke daden kunnen verhalen. In de meeste gevallen echter is het volstrekt niet noodzakelijk om aan een zesde zintuig, een apart orgaan voor richtingsbewustzijn te denken.

Het herinneringsvermogen der dieren blijkt vaak verbazingwekkend. Dat een door een Fransche stoomboot in Japan achterge-

STIERENGEVECHT TE SEVILLA.
DE „PICADOR" TREEDT IN HET STRIJDPERK.

laten hond geruimen tijd daarna uit eigen beweging aan boord komt van een andere boot derzelfde maatschappij en daar aan boord blijft totdat hij in Marseille, zijn plaats van herkomst, het eerste levende wezen is, dat de loopplank overgaat om regelrecht zijn oude woning in die stad op te gaan zoeken, is er een sprekend bewijs van.

Wie verklaart ons evenwel hoe een bij Ascension in den Stillen Oceaan gevangen schildpad, welke in het Britsche kanaal overboord geworpen werd, na in zijn rugschild van een merkteken te zijn voorzien, na twee jaren opnieuw bij Ascension gevangen worden kon?

Wonderlijk zijn de wegen van de trekvogels en die der visschen, wonderlijk is het hoe een zich huiswaarts begevende bij den korf wedervindt over zeer grooten afstand, hoe een mier opgeschept kan worden van den grond en rondgedraaid worden kan in vele richtingen en toch, weer op het pad gezet, zijn afgebroken reis nestwaarts vervolgen zal. Wonderlijk blijft het „homing instinct" der dieren!

G. DE GRAAF.

DE DAPPERE STIER.

DE „corrida de toros" is in vollen gang. Bewogen door een onbeschrijflijke opwindung zooals dat alleen bij de hartstochtelijke Spanjaarden mogelijk is, put de duizendhoofdige menigte, die de trappen der arena van Sevilla vult, zich uit in aansporingen, toejuichingen, smadelijke afkeuringen en schimpscheuten, al naar gelang de stierenbevechters meerderen of minderen moed, die aan dolzinnige vermetelheid grenst en behendigheid, die in waaghalzerij ontaardt, toonen. Drie, vier stieren zijn reeds gevallen, men wacht de vijfde. De trompetten hebben reeds weerklonken, doch de stier komt nog niet. De Sevillanen worden ongeduldig, duizenden waaiers bewegen zich zenuwachtig heen en weer, uitroepen van wachtingsmoetheit vliegen door de groote ruimte.

Daar gaat de „toril" open. Een donkere gedaante rent naar buiten, als een levende zwarte kogel schiet zij naar de andere zijde van de arena en een stier stapt bedaard met een opengereten paard op de horens, weg. Hij schudt zijn sterken kop en het arme doodelijk gewonde ros valt op den grond, een in tweeën geknakte bloederige massa; de picador, die het bereed, strompelt weg, steunende op de banderillo. Alles heeft zich in een oogenblik afgespeeld. De roode doeken wapperen om hem heen, doch de stier stoort zich er niet aan. Reeds buigt de kop met de betrekkelijk kleine horens zich andermaal ten aanval; de picador wacht, de lans in afweerhouding. Als een lucifer knapt de lans, onder paard en berijder verschijnt de stierenkop, ros en ruiter gaan zeker twee meter de hoogte in, en ploffen neer. De stier wendt zich om, twee groote bloedstralen, een derde paard en de picador liggen op den grond uitgestrekt, een snelle wending, een vierde baadt in zijn bloed, de picador ligt gekneusd onder het zieltogende dier. Een half dozijn picadors komt aangerend, als een bliksemschicht vliegt de zwarte kogel op hen af; nog vóór zij zich goed en wel voor den aanval gereed maken, liggen er twee paardenlichamen, waaruit stroomen bloeds vloeien, op den grond, twee picadors en twee versplinterde lansen onder de gewonde dieren. In twee minuten, zes paarden en de berijders buiten gevecht gesteld! Dat heeft Sevilla nog nooit gezien, dat is zelfs den Spanjaarden te machtig. Zij zijn over-

weldigd, zij zijn sprakeloos, een dergelijke uiting van kracht en vlugheid maakt dit anders zoo bewegelijke volk stil.

Doch dan barst er een storm, neen een orkaan van opwinding en geestdrift los, zoo geweldig, dat het is, als stortte de hemel in.

Onder de duizenden ben ik wellicht de eenige, die niet door den golf van geestdrift, die aan razernij grenst, wordt medegesleept. Het bloedige schouwspel boezemt mij de grootste tegenzin en walging in. Welk een perversiteit daarin behagen te scheppen. De Sevillanen zien alleen den moed en de kracht van den stier, ik zie de brekende oogen van de paarden, die opgeofferd worden aan een weerzin-wekkend vermaak. Het sterke beest heeft geen schuld, waarom werd het uit zijn groene weide gehaald, waar het rustig van het sappige gras genoot; het vecht voor zijn leven, waarom het ook nog gekweld als het toch sterven moet?

Geen mensch let op mij, mijne terughoudendheid en kalmte zouden mij onder deze algemeene opwinding anders schimp-scheuten en beleedigingen op den hals halen, waarvoor, nadat de storm gestild was. . . . verontschuldigen zouden zijn aangeboden. Zoo is dit volk, het eene oogenblik razende duivels, het volgende een en al vriendelijkheid en voorkomendheid.

De stier is rustig gebleven bij al het lawaai en geraas. Hij staat doodstil, alleen aan den rookenden adem uit zijn neusgaten en de flinkerling in zijn oogen ziet men, dat hij leeft. Hij is inderdaad prachtig, zooals hij daar staat in zijn stille kracht. Met welgevallen bekijk ik zijn welgevormd, evenredig gebouwd lichaam, de krachtige kop met den korten zwaren nek, als van staal op een blok ebbenhout. Zijn huid glanst in de zon, bespat met het bloed van de arme paarden, zijn horens zijn als rood gekleurd, langs zijn oogen en snuit lopen twee breede roode banden. Is het Jupiter, die ten tweeden male een dierengestalte aannam, is het Apis of is het Bucefalus, half beest half mensch, zóóveel schrandereheid ligt er in zijn blik. Want hij heeft geen ruiters ook maar even aangeraakt, hij heeft den mensch gespaard, zijn ergsten vijand. Wilde hij hem beschamen?

De piccadors, die hun paarden verloren en nog kunnen loopen, komen hem achter het staketsel staande, bekijken. . . . en bewonderen. Wederom verschijnen er vijf piccadors te paard, bleek van woede over de minachtende kreten der menigte en ook wel van angst het tegen zulk een tegenstander te moeten opnemen.

De stier richt zijn oog op hen; als papieren poppen, die men omblaast, vallen zij de één na de ander. Elf paarden tegen één stier, dat is nog nooit voorgekomen.

Dat is een „miura” (bijzonder kwaadaardige stier) zooals de arena nog niet zag. De matador, de „eerste degen”, de man, die den stier den genadestoot moet toebrengen, wijkt terug naar het uiterste punt van de arena. Hoe dat krachtige beest, dat zich snel als de bliksem weert, aan te vallen? Tot dusver heeft hij de menschen ontzien, maar als die alléén hem aanvallen, wat zal hij dan doen?

De menigte ziet de aarzeling. — „Dood aan de mannen, onteerd, dood aan den matador, leve de stier, leve de stier.” — Die smaadt moet de „eerste degen” zich laten welgevallen. De stier wacht, zijn zwarte huid is aan kop, nek en borst nu geheel rood, een verschrikkelijk beeld van bovennatuurlijke kracht. Hij staat roerloos, hij houdt alleen zijn vijand in 't oog, om de „banderillos” bekommert hij zich niet eens, geen enkele durft hem te naderen. Maar een nieuwe verbazing, een nieuwe huivering vaart over de menigte.

Een eenvoudige boer loopt spoerslags de trappen af, klimt over het staketsel en loopt op den stier toe.

Wat wil die man zonder één enkel wapen tegen het sterke beest? Die man is bepaald een gek, die zich blindelings in den dood stort! Nog een paar stappen en hij is bij den stier, geen denken aan, hij zal zoo aanstonds met opengereten lichaam op den grond liggen. Maar. . . . de stier staat nog steeds onbewegelijk, de man spreekt hem toe, dat kan men aan zijn bewegingen zien, hij waagt het zelfs den stier bij een der geduchte horens te vatten. Het hart klopt in de keel, de adem wordt ingehouden, een stilte van angstige spanning heeft het lawaai van daar straks verdreven, geen mensch beweegt zich. Twaalfduizend paar oogen zijn op den stier en den man gericht. Deze richt een smeekenden blik tot de menigte, stapt tot voor de eertribune en knielt neer, de stier volgt hem gewillig en kalm.

„Heer burgemeester,” zegt hij, terwijl hij zijn hoed in zijn handen neemt — die uitstrekkend naar het hoofd van het gemeentebestuur, — „opperste leider der „corrida”, vergeef ons, mij en

mijn stier. U hebt gezien hoe hij vecht. Meent u, dat hij, na zulk een gevecht, den dood verdient? Door zijn moed heeft hij zich een ridderlijk strijder betoond. Hij is een edel strijder, want hij heeft elf paarden gedood. Ziet hoe hij met bloed is overdekt, de strijder. Ik zweer bij de Heilige Maagd, die mij hoort, dat ik niet in de arena zou zijn gekomen, als hij zich minder dapper had gedragen. Maar wie zou, bij elf doode paarden, hem niet bewonderen, welke „caballeros”, welke Spanjaard, welke Spaansche vrouw zou hem niet achten? Hij heeft hen die met hun pieken op hem afstormden, niets kwaads gedaan, alleen de paarden, om zich te verdedigen. Hij heeft de menschen gespaard. U ziet wel, dat hij niet kwaad is, heer burgemeester. En wie zou dat beter weten dan ik. Ik ben zijn leider, zijn meester, ik zag hem geboren worden, ik gaf hem te eten, hij kwam uit mijn hand het gras halen. Men had hem gemerkt om te vechten, ik wist dat hij moedig zou zijn, maar ik had niet vermoed, dat hij zoo verschrikkelijk zou zijn, dat hij elf paarden zou dooden zonder vermoeid te worden.

Dat moet u toch verwonderen, Spanjaarden, dapperen onder de dapperen. Bij dit heldenfeit is mijn hart opengegaan, als een barstende ring. Ik heb niet kunnen wachten, hem te zien sterven, hem, den onoverwinnelijke, onder een verrassingsstoot neergeveld van achteren als een slachtdier.”

En terwijl hij in wanhopig gebaar, de armen naar de menigte heft, smeekt hij:

„Gij allen, Spanjaarden, daar boven en om mij heen, ik smeek u om het leven van mijn stier, mijn zoon, help mij!”

Tranen rollen langs zijn wangen en heesch is zijn stem. „Vraag met mij aan den burgemeester het leven van mijn kind. Señoritas

en Señores, redt hem zijn leven, zijn leven.” Zijn stem verstikt.

Het leven, het leven, dondert het als een stem uit duizenden kelen. En bloemen, mantilles, hoeden, sinaasappelen, sigaretten, waaiers, sieraden, alles vliegt in het zand naar den stier, als hulde aan den overwinnaar.

Vrouwen, met door de grootste opwinding rauwe stemmen, beloven den stier hun geld, hun leven en. . . liefde. Als bezeten moeten zij vastgehouden worden door mannen, die zelf aan de grootste vervoering ten prooi zijn.

Een jeugdige Sevillaansche, nauwelijks 18 jaar, voor mij, is zoo buiten zich zelve, dat zij bijna geen geluid meer kan uitbrengen. Ik heb de grootste moeite, om haar te weerhouden, over de trappen naar beneden te springen.

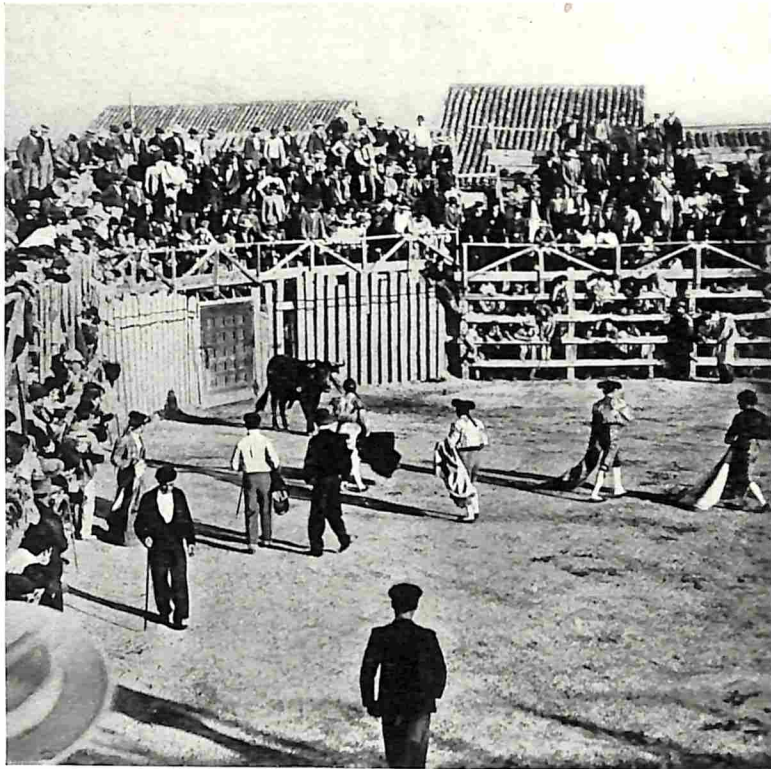
Te midden van dat razende volk, dronken van bloed en opwinding, gaat een hand in de hoogte, een duim wordt opgestoken, op de eertribune, ten teken dat den stier het leven gegeven wordt.

Als een triumphator wordt de stier, die gewillig met zijn meester medegaat, weggeleid onder het schallen der trompetten,

onder gejuich en handgeklap van hetzelfde volk, dat eerst naar zijn dood verlangde en hem nu bravo roepend omstuwt, tot hij in de „toril” verdwijnt.

Dit gebeurde in Mei 1912 en het was de eenige en de laatste maal, dat ik ooit een stierengevecht bijwoonde.

VAN MUIJDEN.

STIERENGEVECHT TE SEVILLA.

DE HEROVERING VAN ONS HUISELIJK GELUK.

2) Naar het Engelsch.

I.

HET EERSTE PLAN EN WAT ERUIT VOORTVLOEIDE.

EN ook in andere gedeelten van het huis zullen er elk oogenblik kleine voorvallen plaats vinden, die in strijd zijn met het gedroomde ideaal van huiselijk leven. Alles of niets, heet het ook in zulk een geval, uitgezonderd natuurlijk wanneer de een of andere oude dienstbode in uw midden leeft, die u liever is dan alle buurtkennissen bij elkaar. In enkele maanden geven wij het reeds op, hurden nieuwe dienstboden en leefden weer als de rest van deze ontvernde wereld. Het is onzinnig nieuwheden te willen invoeren, bepeinsde ik, de ervaring van eeuwen her heeft over al deze zaken beslist. En ik dankte God, dat de predikant mijlen ver van mij en mijn verwoeste hoop verwijderd leefde.

STIERENGEVECHT TE SEVILLA.
DE „ESPADA" GROET HET PUBLIEK.

HOOFDSTUK II.

DE NOODZAKELIJKHEID TREEDT AAN DEN MAN.

Gij zult begrepen hebben, dat aesthetische overwegingen, geen zuinigheid, tot dusver de vaders van onze gedachten waren. Wij waren vrij bemiddeld en gemakkelijk in staat gelijk zooveel anderen een staf van dienstboden er op na te houden en in een zeker waas van respectabelen rijkdom te leven. Armoede had daarmede niets te maken, het was slechts een opvatting, een behoefte schoonheid te brengen in ons dagelijksch leven, in zekeren zin een godsdienstige gedachte.

En wij feilden.

Nog eens wil ik er met nadruk op wijzen, dat de grondslag van ons denkbeeld schoonheidszin, gepaard met licht gekleurd politiek idealisme was. Aan de bezuiniging hadden wij niet gedacht, wij waren hiertoe nooit gedwongen geweest en juist omdat deze geheele onwenteling slechts op onzen wensch berustte ons huiselijk leven tot een unicum te maken en een diepere, democratischer beteekenis aan het menschelijk bestaan te willen geven, leden wij schipbreuk. Wat wij wilden, bleek onmogelijk maar — nog was noodzakelijkheid buiten spel gebleven.

Toen brak de oorlog uit. Bij het eerste onheilspellend gerommel van dit schrikwekkend onweer voelde ik de grondslagen van mijn huiselijk leven onder mijn voeten beven. Nog steeds moest ik een aanzienlijke rente aan mijn bankier betalen want de kosten van ons huis hadden mijn middelen glansrijk overschreden. Om op alles nog de kroon te spannen, werd de uitgave van een mijner boeken, die het volgend jaar op een bepaalden datum zou plaats vinden en waardoor ik op dat tijdstip in het bezit van een aardig bedrag zou komen, tot na afloop van den oorlog uitgesteld.

Hier zit ik nu, zei ik tot mijzelf, zonder vast inkomen en mijn hoofd vol zorgen. De eerste inval van de Hunnen 1) reikt verder dan België! Vervloekt zij hun lompe voet, die mijn huisje in duigen schopt! Wat kon ik doen?

Een groot uitgever, met wien ik eenige maanden later aan een diner deel nam, en dien ik naar de toekomst van ons, schrijvers, vroeg, antwoordde lachend:

„Wel, ik zie jelui nog bij risjes bij stations, beursgebouwen en op pleinen staan, een stapel losse bundels over den linkerarm terwijl je met de rechterhand een exemplaar aan de voorbijgangers aanbiedt: „Laatste nationale heldenfeit.... Koopt, koopt.... Vijf cente maar.”

Madame de Novikoff, die tusschen ons in zat, keek mij medelijdend van terzij aan en riep uit: „Och nee, ik hoop toch niet, dat het zoo'n vaart zal nemen!”

Van vertrouwbare bronnen vernam ik vreesaanjagende geruchten over de a. s. belastingen, ja, de enkele ministers, die mij persoonlijk bekend waren, maakten er geen geheim van, dat zware verplichtingen weldra op de burgerij zouden drukken.

Wat wilt ge? Op een goeden dag moest ik mijn gezin aankondigen, dat wij gedwongen waren ons huis te verkoopen. Mijn chauffeur was naar het front vertrokken, zijn vrouw had bij haar familie een onderkomen gezocht. De auto stond goed ingevet, achter slot en grendel. 's Mans woning, dichtbij den ingang, stond leeg. Tweemaal in de week kwam een oude man om den tuin wat bij te houden, een dorpsjongen poetste onze schoenen, verzorgde de

1) Neutralistische lezers, die zich door deze woorden eenigermate geschokt gevoelen, gelieven te bedenken, dat hier nu eenmaal een Engelschman aan het woord is die evenwel, zooals in 't vervolg zal blijken, zoo neutraal is als een Engelschman tijdens dezen oorlog slechts zijn kan. Red.

electriche verwarming en het ketelhuis; twee dienstboden en een juf voor onze baby hielden de zaken gaande voor de rest van ons: mijn vrouw, mijn twee dochters en mijzelf.

Het denkbeeld, ons huis te moeten verlaten, bracht groote ontsteltenis te weeg. Elk hoekje ervan was ons lief geworden. Niettemin verscheen de foto in de advertentiebladen van een bekend weekblad en makelaars met orders om een villa te koopen, liepen de deur plat.

Ge begrijpt, dat boeken een van de eerste dingen zijn, die een volk in oorlogstijd opgeeft. Boeken koopen is een luxe, in oorlogstijd zelfs een ongeoorloofde luxe. Lezen beteekent leeg zitten en geld voor boeken uitgeven is derhalve een onvergeeflijke zonde. Deze tijden zijn uiterst moeilijk voor schrijvers, speciaal voor schrijvers, die onder een schuld gebukt gaan.

Ik was gedwongen aan mijn gezin te zeggen, dat wij de keus hadden tusschen een boerenhuisje en een arbeiderswoning, en met bezwaard gemoed gingen wij ons weegs.

Mijn tweede dochter, Jo, die van jongs af met paarden dweepte en ze zoowel goed op papier kon zetten als met beleid berijden, kreeg in deze dagen het aanbod om op een groot landgoed in Norfolk het boerenbedrijf te leeren. Weg ging ze, haar koffer propvol met zwaar bespijkerde laarzen, met bombazijnen broeken en ondoordringbare capes. Eveneens gewapend met vervaarlijk groote messen, met hoefijzers, schroevendraaiers, draadnagels, moertjes en blikopenmakers.

Mijn oudste meisje, dat een dichterlijken aanleg heeft, en toentertijd achttien jaar oud was, begreep dat haar eveneens, buiten haar correspondentie met krijgsgevangenen en haar geregelde zorg voor postpakketten met brood, tabak, spek en insectenpoeder, een levenstaak wachtte. Zij bood haar diensten aan als verpleegster van gewonde soldaten.

Het scheen alsof ons gezin zich naar alle richtingen moest verspreiden en slechts een baby van drie jaar den ouderdom van zijn verlaten ouders zou mogen troosten.

Toen ik echter op een goeden dag van een uitstapje naar Londen terugkeerde, was een van de eerste woorden, die mijn vrouw na de begroeting bij het gezellig knapperend haardvuur in onze knusse zitkamer tot mij richtte:

„Zou je denken, dat we hier konden blijven wonen als we het zonder dienstboden deden? Judith en ik hebben er nog eens over gepraat en wij zijn er zeker van, dat wij het huiswerk tusschen ons tweeën zouden kunnen verdeelen.”

„Tje,” antwoordde ik nadenkend, „denk eens aan, de inkomstenbelasting bedraagt nu al 30% en zal binnen kort op 50% komen.” En met een zucht voegde ik eraan toe, dat wij er de proef eens van konden nemen, hoewel...

Maar naar mijn bezwaren wilde mijn dapper wijfje niet luisteren. Zóó groot was haar vreugde, dat zij ons huis wellicht uit de ruïne zou kunnen redden, dat zij dadelijk haar plan uitwerkte.

„Ik weet zeker,” merkte zij vol vuur op, „dat ik alleen al op de huishouding een / 2000 per jaar kan bezuinigen!”

„In het vervolg geen soupers meer,” beperkte Judith alvast.

„En ik zal voor ons tweeën heel practische waschjaponnen maken en aardige huishoudschorten en ook een paar schortjaponnen, omschreven in het Februari-nummer van het Maandblad van den „Vakschool voor verbetering v. vrouwen en kinderkleding” zei mijn vrouw weer.

„Ik zal de kamers wat netjes doen,” ijverde Judith weer.

„O ja, dat geloof ik ook wel. En met al die ventilators en het

STIERENGEVECHT TE SEVILLA.
DE „ESPADA" DANKT VOOR DEN HFEM BETOONDEN BIJVAL.

warme water op de slaapkamer en de centrale verwarming en het electrisch licht, gaat het ook best," merkte Baby's juf op.

„En als jij dan een eenvoudige tafel voor lief wilt nemen," wendde mijn vrouw zich vragend tot mij.

Zoo kwam de zaak tot stand. Noodzakelijkheid stond voor de deur. De droom, die eens bij het gulden schijnsel van aesthetisch idealisme was vervlogen, daagde weer op en nam onder de vleugelen van gedwongen spaarzaamheid vasten vorm aan. Den heelen dag ratelde de naaimachine bij het vervaardigen van alleraardigste katoenen japonnetjes en practische, vriendelijke schorten. Keukenboeken werden met ijver en liefde bestudeerd alsof het een pas verschenen, boeiende roman betrof. Catalogi van de nieuwste uitvindingen op huishoudelijk gebied verschenen met elke post en lachend beweerde ik tot mijn vrouw:

„Als de Minister van Oorlog even ernstig voor den grooten aanval te werk zou gaan als jij en ons kind ons nieuwe leven voorbereiden, dan konden we van de overwinning zeker zijn".

Laat ik nog even vermelden, dat onze dienstboden met betraande oogen en bevende lippen ons verzochten te mogen blijven, de een voor half salaris (de goede meid zorgde voor een oude moeder) en de ander voor niets. Vriendelijk maar beslist wezen we ditmaal echter elk aanbod af.

HOOFDSTUK III.

EEN WAARSCHUWEND WOORD VOORAF.

Gezult nu begrijpen, mijn lieve dames, waarom ik zoo breedvoerig was alvorens tot de kern der zaak over te gaan.

Ik wil er u van doordringen (laat ik u terloops even mededeelen, dat ik den grootst mogelijken eerbied voor u koester en, ware ik niet zoo in-gelukking gehuwd, ik zou zelfs...), dat ge vastbesloten deze ernstige zaak ter hand moet nemen, wilt ge hetzelfde geluk smaken, dat ons te beurt viel. Als ge denkt, dat ge met het denkbeeld kunt spelen en het eens voor de grap uitvoert, zult ge nimmer tot een bevredigend resultaat komen. Neen, vat het als een ernstige taak op en zet moedig en vastberaden uwen weg voort! Ge kunt er van overtuigd zijn, dat het anders op een groote teleurstelling zal uitloopen. De noodzakelijkheid is niet slechts de moeder van de uitvinding, zij is tevens de ernstige dochter van de stem Gods. Indien dus uwe regeering de helft van uw inkomen opeischt, verbeuzel dan niet de rest van uw leven. Niets ter wereld is zoo dwaas en vermoeiend als huppelen. Zet beide voeten vast op den nieuwen grond en schrijdt voort met diep doorvoelen van den toestand terwijl een vroolijke marsch uw leden doortrilt.

Maar, waarlijk, ik steek daar een preek af en dat is niet de bedoeling! Neen, werkelijk niet! Laat ons gauw over iets anders beginnen.

HOOFDSTUK IV.

OM HET HOEKJE VAN DE KEUKENDEUR.

Het eerste, dat ik me herinner was het fornuis....

Niets is zoo verderfelijker voor het humeur noch zoo verwoestend voor een goede teint als het uren lang staan voor een blakend fornuis.

Daar de stroom van onzen dynamo voor een electrisch fornuis niet sterk genoeg was (in Scandinavië branden alle inwoners electrisch licht, spoedig zal daar ook iedereen over een electrisch fornuis kunnen beschikken), besloten wij een petroleumfornuis te koopen, een Amerikaansch systeem met drie pitten en een oven. Met een moed, kenmerkend voor het land, wellicht ook karakteriseerend voor de uitvinders, heette dit toestel „The New Perfection" (De nieuwste Volmaking) en werkelijk bleek het ook zeer goede diensten te vervullen. (1)

Evenwel bleek ons later, dat het slechts bruikbaar was als supplement want enerzijds had ons exemplaar geen borden-warmer en anderzijds was de oven niet groot genoeg om er brood in te bakken. Wij besloten dus om ons fornuis 's morgens te gebruiken, daarna het vuur te laten uitgaan en „The New Perfection" voor theewater en het opwarmen van het avondeten te gebruiken. Op die wijze spaarden wij kolen en verbruikten niet veel petroleum. Ik vermoed evenwel, dat wij het fornuis geheel buiten werking hadden kunnen stellen indien mijn vrouw niet

de meest verbazingwekkende geestdrift voor koken aan den dag had gelegd, waardoor het petroleumfornuis niet aan de groote eischen voldeed, die ik aan haar werk stelde. Niet dat zij zich op Fransche sauzen met hart en ziel toelegde, o neen! Ze had evenwel ontdekt, dat er een groote vreugde schuilt — de trots van den kunstenaar in zijn schepping — in het goed bereiden van den eenvoudigsten schotel. En welk een verschil maakte dit spoedig voor ons uit! Hoeveel grooter was onze eetlust en hoe nam onze gezondheid van dag tot dag toe! Nooit had een van ons in de verste verte vermoed (en ik heb werkelijk met de eerste kringen aan tafel gezeten), dat een maaltijd zoo smakelijk kan zijn.

In dien tijd kwam Miss O'Flannigan, afgevaardigde van de Vereeniging tot Verbetering van Voeding, in ons dorp om de arme lieden te wijzen hoe ze proper en spaarzaam te werk moeten gaan om een goeden maaltijd te bereiden. De demonstraties hadden in een van de lokalen van de dorpsschool plaats. Arme luijjes gingen er niet veel heen, de toehoorders bestonden hoofdzakelijk uit de dames van den omtrek en ook mijn vrouw en dochter maakten van de goede gelegenheid gebruik.

Miss O'Flannigan liet in onze gemeente, behalve andere weldaden, de volgende onwaardeerbare zegeningen achter:

De manier om het beste brood ter wereld te bakken.

De manier om aardappels te koken.

De manier om groenten te koken.

De manier om brandstof te sparen.

Een oude vrouw uit het dorp, die een van haar buurtjes volgens

een van de gekregen recepten te werk zag gaan, merkte ijskoud op:

„Elk kind in de wieg weet hoe het aardappels moet koken en zooals jij het doet, is het absoluut verkeerd".

Het vrouwtje weigerde hardnekkig naar eenige inlichting te luisteren.

De waarheid is evenwel, dat elke vrouw op de wereld meent, dat ze weet hoe de aardappels gekookt moeten worden en haar heele leven in dien waan blijft. Vandaar de slechte spijsvertering en het afgrijselijk gebit van zoo menigeen. Vandaar het fortuin, door de exploiters van geneeskrachtig staalwater, versterkende medicinale wijnen en andere dranken gemaakt. Vandaar het drankmisbruik van de groote massa. Vandaar het angstwekkend sterftecijfer van jonge kinderen.

Engelsche dames, buigt ootmoedig uw hoofd! Aanminnelijke dames uit de eerste klassen, eerbiedwaardige vrouwen uit den middenstand en bewonderenswaardig dappere arbeidersvrouwen, onder u is er slechts één op de duizend, die van koken eenig verstand heeft. Ja, laat het mij maar gerust bekennen, hoewel ik u boven de vrouwen van alle andere naties aanbid, toch noem ik u de onbekwaamste vrouw ter wereld.

Ik herinner mij een opmerking, die een machinist eens omtrent

de Engelsche vrouw maakte. Hij zeide mij, dat hij, waar hij ook kwam, in Z. Afrika, in Australië, in Nieuw Zeeland, in Canada, nergens zulk een slechte huisvrouw als de Engelsche had aange troffen. „Onze vrouwen", meende hij, „kunnen niet koken als de Fransche, noch schrobben en boenen als de Hollandsche of huishouden gelijk de Duitsche. Ze zijn er te vluchtig voor. Altijd prutsen ze het een of andere kleedingstuk in elkaar en het eenige idee, waarvan ze uitgaan, is, dat ze zichzelf en haar kinderen het voorkomen willen geven alsof de huisvader f 50 — inplaats van 20 — per week verdient. Het huishouden verwaarloozen ze absoluut—"

Natuurlijk zijn er uitzonderingen maar waar ter wereld vindt men iets zoo leelijk en degradeerend als de Engelsche kroegen, waar zijn zulke afgrijselijke eethuizen, zulke ellendige restaurants, zulke slechte hotels?

Denkt ge, dat Mrs. B. weet hoe ze aardappels moet koken of haar kool toebereden? Niet in het minst. Al haar kennis reikt niet verder dan te weten voor £ 20. — per jaar een vrouw te kunnen krijgen, die de aardappels als pap opdient en de kool zoo lang op het vuur laat verkoken tot het geheele huis van de lucht doortrokken is.

De simpele waarheid is, dat aan de dames zelf het huishoudelijk werk absoluut vreemd is en de reden:

Zij vinden zichzelf daarboven verheven!!!

(Wordt vervolgd.)

1) In ons land vervult in een dergelijk geval het gasfornuis, resp. het gasstel onschatbare diensten. Vert.

Foto C. Steenbergh.

MANILLA-REIGER MET JONGEN IN „ARTIS".